

Fitis

VOGELWERKGROEP ZUID-KENNEMERLAND

JAARGANG 62

NR. 2

2026

Redactie
E-mail

Han Buckx, Antje Ehrenburg, Abé Holshuijsen, Marcel Slaterus, Lida Zaremba
fitis@vwgzk.nl
Wil je de Fitis in het vervolg digitaal ontvangen, geef dit dan door aan
fitis@vwgzk.nl
www.vwgzk.nl
Arnold Meijer | Blue Robin Grafische Vormgeving en Producties

Internetsite
Opmaak

Kopijsluitingsdata's

15 februari | 15 mei | 15 augustus | 15 november

Niet het bestuur van de Vogelwerkgroep, maar de redactie van Fitis is verantwoordelijk voor de inhoud van dit blad. Ondertekende bijdragen verschijnen onder verantwoordelijkheid van de auteur(s). Overname van artikelen is alleen toegestaan met bronvermelding en na verkregen toestemming van de redactie en -indien het artikel ondertekend is- de auteur(s).

Bestuur Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland

Opgericht 14 september 1951

Ereleden

Freek Bloem†, Truus Bloem†, Jacques Daan†, Cor de Groot†, Hans Vadert
Hans Groot, Jan Kuys, Johan Stuart

Gouden Fitis

Steve Geelhoed, Hans Groot, Ferdy Hieselaar, Eef van Huijssteeden, Jan Kuys, Guido van Leeuwen, Coen Looij, Pim de Nobel, Johan Stuart, Hans Vadert†, Lida Zaremba

Voorzitter

Christophe Reijman
06 47772381 | voorzitter@vwgzk.nl

Secretaris

Frank Dijkstra, Parklaan 95, 2011 KS Haarlem
06 43470238 | secretaris@vwgzk.nl

Penningmeester

Nanjeh de Vink
penningmeester@vwgzk.nl

Overige bestuursleden

Chris Brunner
023 5320911 | brunner@xs4all.nl
Martijn Los
06 14284536 | Martijn.los@xs4all.nl
Lida Zaremba
06 29044052 | L.zaremba@kpnplanet.nl

TRIODOS

NL74TRIO0379480069 t.n.v. Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland te Haarlem

Foto omslag

Kanoet, Zuidpier IJmuiden, 5 mei 2026. Foto: Kees van den Dungen

Fitis

Driemaandelijks tijdschrift van de
Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland

Redactioneel

■ Antje Ehrenburg

Op 14 september van dit jaar is het precies 75 jaar geleden dat onze Vogelwerkgroep werd opgericht (toen nog als Vogelwerkgroep Haarlem). Een van de oprichters was Freek Bloem die samen met zijn vrouw Truus jarenlang actief was in het bestuur, en daarnaast ook tellingen opzette, lezingen hield, zelf veel vogels keek en... vogelgeluiden opnam. Dat was een grote hobby van hem. Tegenwoordig kan iedereen dat met zijn mobieltje, maar dat was in die tijd een hele onderneming: met bandrecorders op vroege ochtenden het veld in en zorgen dat er niet teveel windgeruis op de band kwam. Hij nam vooral vogelgeluiden op in onze regio, maar onder andere ook op Texel en in Zweden, vooral in de jaren zeventig en tachtig. Al die banden heeft Freek zelf overgezet op cassettebandjes, en die bijzondere nalatenschap hebben wij als Vogelwerkgroep geërfd. Een klein deel daarvan is nu gedigitaliseerd terug te vinden op Xenocanto (opnames van Merels en Nachtegalen).

Hoe anders gaat dat tegenwoordig! Niet alleen kunnen individuele mobieltjes ad hoc geluiden opnemen (en apps suggesties laten doen welke soort dit kan zijn), maar ook kunnen 'geluidspalen' in natuurgebieden 24/7 continu audio-opnamen maken en die met behulp van Kunstmatige Intelligentie laten analyseren op soorten. Op die manier verandert broedvogels monitoren van zeven rondes vroeg op en zelf veldwerk doen misschien in de toekomst wel in geautomatiseerde data-analyse door een computer. Zover is het nog niet, maar de ontwikkelingen gaan snel, dus wie zal het zeggen.

Dit is een mooi voorbeeld van hoe groot de ontwikkelingen in de wereld van de vogelaars de afgelopen 75 jaar zijn geweest. En niet alleen met geluiden, ook de kijkers en de veldgidsen, en niet te vergeten de camera's (nu ook in elke mobiel) zijn veel beter geworden. En ja, natuurlijk super handig die ontwikkelingen op gebied van monitoring met audio-opnamen en snelle en slimme computers enzo (kan ons vast een hoop werk besparen en hopelijk ook veel nieuwe kennis opleveren), maar qua natuurbeleving gaat er uiteindelijk niks boven een vroege lente-ochtend in het veld met zingende vogels om je heen! Dat is in 75 jaar dan weer niet veranderd.

We wensen jullie allemaal een mooie zomer toe, en met deze Fitis natuurlijk weer veel leesplezier!

Zeventig jaar studie naar roofvogels, uilen en meer

Op pad in de AWD met Fred en Henk Jan Koning

Ze kennen de Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD) op hun duimpje. Vader Fred (1941) inventariseert het gebied al 70 jaar. Zoon Henk Jan (1977) doet van jongs af aan mee. Tom van den Boomen liep een middag met ze op, waarbij het gesprek ging over vogelinventarisaties vanaf de jaren zestig tot nu, in de AWD, het Amsterdamse Bos en zelfs in het buitenland.

■ Tom van den Boomen

Het is zaterdag 11 april en ik heb een afspraak met Fred en Henk Jan bij de ingang Oase. Zij hebben in de ochtend al uilenkasten gecontroleerd en jonge uilen geringd. Ik verwacht hen een uurtje te interviewen in het restaurant. Maar de middag loopt geheel anders. Fred vraagt me met hen mee te gaan want ze moeten nog een tiental bosuilenkasten controleren. Ik stem toe want onderweg kunnen we praten en zo krijg ik een goed beeld van hoe vader en zoon te werk gaan. De kans dat er uilen in de kasten zitten is niet zo heel groot omdat ze de zes bewoonde kasten van de vorige controle overslaan. Daar zaten de uilen op eieren en als die al zijn uitgekomen zijn de jongen nog te klein om te ringen. Dus die gaan ze vandaag niet nog eens extra storen. De witte bestelbus heeft drie zitplaatsen voorin. Achterin ligt een driedelige ladder, de telescoopstok met flap om het vliegaf te dekken en zelfs een telescoopcamera van 15 meter lang om nesten te bekijken zonder ernaartoe te hoeven klimmen. Onderweg praten we en neem ik de gesprekken op met mijn telefoon. Schrijven lukt toch niet, want we gaan hot-sebtsend over de zandpaden.

Drukte in de duinen

Het weekend maakt dat er veel wandelaars zijn, die vrij in de AWD mogen struinen. Dat struinen zorgt voor veel onrust onder de vogels, aldus Fred en Henk Jan, en heeft menig legsel van vogels doen mislukken. Vooral Havik en Wespandief, maar ook Boomvalk en Sperwer, zijn gevoelig voor verstoring door recreanten, die soms nieuwe paden vormen tot vlak langs de nestplaatsen. Het komt ook voor dat mensen er takkenhutten bouwen vlak onder nesten of kasten van Bosuilen, die zeker in de beginfase van de ei-leg hun broedsel snel in de steek laten.

De start van het inventariseren

In 1956 startte Fred, toen 15 jaar oud, samen met een vriend met het beklimmen van nestbomen en het systematisch bijhouden van hun ervaringen in de AWD. De gegevens kwamen allemaal in een groot aantekeningenboek. Toestemming hadden ze niet. 'We deden het gewoon,' aldus Fred. In 1957 begon Fred met het ringen van vogels. Naast roofvogels ringde hij ook Paapjes die toen nog met tientallen paren in het duin broedden. In 1961 behaalde Fred zijn eigen ringvergunning. Truus en Freek Bloem, ereleden van onze vereniging, telden in die tijd trekvogels

bij Parnassia. Elke dag stond er in het Haarlems Dagblad een rubriekje, gelardeerd met een foto van de Bonte Strandloper, met de telresultaten. Dat rubriekje was voor Fred de stimulans ook vogels te gaan tellen en hij begon op het Eiland van Rolvers. Vanaf 1961 werd het hele duingebied geteld door mannen als Hans Vader, Harm Niessen, Piet Veldt, Tom van Spanje en Fred Koning. In die tijd broedden er nog meerdere paren Steenuil in het duin, als relict uit de tijd van voor WO II toen er nog boerderijtjes stonden. Veel daarvan hadden erven met oude bomen waar de uiltjes in holen broedden. Ook Ransuilen waren toen vrij algemeen en incidenteel broedde er een Velduil. In 1961 vestigde zich de eerste Bosuil in de bossen van de binnenduinstrand. Deze uil onderscheidt zich van de andere uilen doordat hij gebonden is aan het bos. Hij zit doorgaans op een horizontale tak en laat zich vallen op zijn belangrijkste prooi, de Bosmuis. De andere uilen jagen vaak vliegend en meer in het open gebied op Veld- en Spitsmuizen. De stand van de Bosuil

nam in de jaren daarop sterk toe en begon de kleinere en lichtere Ransuil te verdringen. Ook de Steenuilen moesten het veld ruimen. Toen in 1991 de Havik ten tonele verscheen (eerste broedgeval in 1993), was het al gauw gedaan met de Ransuilen. De Havik verjoeg alle Kauwen en Eksters uit het duin en veel andere middelgrote vogels als Ransuil en Groene Specht werden regelmatig geslagen. Ook Sperwer, Boom- en Torenvalk hadden te lijden onder het geweld van de Havik en broedden nog maar incidenteel in óf hele hoge bomen óf zeer verdekt in dichte bossen óf in met Kamperfoelie overwoekerde bomen. Vanaf 1989 vestigde ook de Buizerd zich in het duin. Die is momenteel de talrijkste roofvogel. Toch komt een derde van de buizerdparen niet tot broeden wat duidt op een voedseltekort. Door het inklappen van de konijnenstand heeft de Buizerd een belangrijk prooidier verloren, zeker in de broedtijd als de Buizerd veel jonge Konijnen moet bemachtigen voor zijn jongen.

Van bollenkweker tot internationaal vogelteller

Als ik Fred onderweg vraag naar zijn beroep, krijg ik een interessant verhaal te horen. Fred verdiende zijn geld als bloembollenkweker, eerst bij zijn vader aan de Herenweg in Heemstede. Later, begin jaren '60, verhuisde Fred naar Burgerbrug waar hij zijn eigen bedrijf had. Omdat hij 's-winters niet veel om handen had, leerde hij in 1965 in de Camargue in Zuid-Frankrijk eenden vangen en tellen. Dat deed hij in een reservaat van Luc Hoffmann, eigenaar van het bedrijf Hoffmann La Roche, maar ook groot natuurbeschermer en ornitholoog. Toen bleek dat de eenden daar in de moerassen veel loodhagel naar binnen kregen bij het eten van achtergebleven rijst, leidde dit onderzoek na de nodige acties, tot het verbod op lood in jachtpatronen. Luc Hoffmann richtte in die tijd Wetlands International op en vroeg Fred

CONTROLE VAN UILENKAST door Fred en Henk Jan.

Foto: Tom van den Boomen

in 1968 of hij voor hem watervogels wilde tellen in Griekenland en Turkije met verkenningen in Syrië en Iraq. Fred: 'Daar had ik als jonge gast wel oren naar. In 1971 was ik in Oost-Turkije en nodigde Luc Hoffmann ons uit om naar Ramsar in Iran te komen waar de eerste vergadering voor de ondertekening van de Ramsar-Convention zou plaatsvinden. Dit was een overeenkomst over watervogelgebieden van internationale betekenis. We reden door naar Ramsar en omdat we er nogal sjofel uitzagen, werden we geweigerd bij de receptie van het luxe conferentieoord. We hebben Luc Hoffmann laten roepen en nadat we ons hadden omgekleed, mochten we dineren met de delegaties en de minister van Milieu van Iran. Een vliegende kraai vindt altijd wat want daar ontmoette ik de vertegenwoordiger van Pakistan. Toen ik hem vertelde dat we in Turkije de grootste overwinteringsplaats van Witkopeenden hadden ontdekt, vertelde hij dat er ook kleine aantallen in Pakistan overwinterden. Ik werd uitgenodigd ook daar te komen tellen en toen Luc Hoffmann akkoord ging, reden we verder oostwaarts. We maakten in Pakistan contact met regeringsvertegenwoordigers met als gevolg dat ook de Indus-delta op mijn programma kwam. Dus reed ik elke winter van Holland naar Pakistan in mijn kever, 30.000 kilometer in drie maanden. In 1974 trouwde ik met Marja en ging de huwelijksreis naar Pakistan, met een boot achter de auto. Het was een barre tocht met veel sneeuw en ijs in Turkije en Iran maar het liep goed af. Ik ontving geen loon maar kreeg van Luc Hoffmann wel een goede onkostenvergoeding.'

Geen uilen in de kasten

Intussen rijden we verder in de AWD en bij de vijfde kast, die overigens ook niet bewoond is, vinden we enkele veren van een roofvogel. 'Sperwerveren,' meldt Henk Jan. 'Een juveniel.' Want de bruinige kleur wijst op een jonge vogel. Oudere Sperwers worden grijs.

Iets verderop liggen nog meer veren en Henk Jan vermoedt dat deze Sperwer is gegrepen door een Havik en is verorberd op het buizerdnest waar we intussen onder staan. Op de rand van het grote nest, in een vork op zes meter hoogte, zien we nog veel meer veren. We keren terug naar de auto waar Henk Jan de ladder weer in de auto schuift en Fred enkele aantekeningen maakt. De Sperwer, maar ook het paartje Zwarte Kraaien dat we net zagen, komt in het grote aantekeningenboek. 'Een volgende keer zoeken we naar het nest van deze kraaien voor de jaren daarop, want deze nesten worden vaak door roofvogels gebruikt,' aldus Fred. Ook de prooi-resten van de roofvogels onderzoeken we nauwkeurig evenals de inhoud van braakballen. Ook die gegevens gaan in het grote aantekeningenboek. We rijden langs het Haasveld waar het zuidelijke deel van het bos werd gekapt omdat men vond dat in die vallei een dennenbos niet thuishoorde. Het had, aldus Waternet, de potentie om een fraai moeras te worden maar die verwachting kwam jammer genoeg niet uit. Met dat bos ging een buizerd-, havik- en bosuilennest verloren.

In de auto komt het gesprek op de jacht in het verleden. Fred: 'Vroeger werden fazanteneieren in kooien uitgebroed door kippen en vervolgens zette de jachtopzichter deze Fazanten uit voor de plezierjacht. Jagers doorschoten vroeger ook roofvogelnesten en schoten op roofvogels die ze als concurrenten zagen. In 1977 is deze jacht verboden maar tot ver in de jaren '80 werden doorschoten nesten gevonden. Gert Baeyens, als ecooloog in dienst getreden van Waternet, en Harm Niessen, momenteel woordvoerder van Faunabescherming, waren fervent tegenstander van de plezierjacht. En dat hebben ze geweten. Bij beiden zijn in die tijd de ramen van hun woonkamer ingegoooid en werd er een dode Vos naar binnen gewerkt. Gelukkig is dat allang verleden tijd.' In zijn

FRED EN HENK JAN meten twee Bosuilen. Foto: familiearchief

eerste jaren deed Fred al zijn onderzoek lopend of op de fiets. Toen Gert Baeyens in dienst trad regelde zij dat Fred met de auto het duin in mocht.

Ondergroei verdwijnt door hertenvraat en prunusbestrijding

Het is een kale boel in de bossen van de AWD. Dat komt door de enorme hertenvraat van tot voor kort 4000 Damherten. Maar een andere oorzaak, aldus Henk Jan, is het feit dat bij alle naaldbossen de bosbodem met zware trekkers is gefreesd tot 40 cm diep om de Amerikaanse Vogelkers te bestrijden. Deze bestrijding kwam in aanmerking voor Europese subsidies en het frezen van de bosbodem (vanaf 2014) had tot gevolg dat al het

bodemleven is gedecimeerd. Muizen, kikkers en insecten namen schrikbarend af. Voor het trekker geweld werd gekozen omdat dit de goedkoopste oplossing was. 'En zo wordt wel vaker door Waternet gekozen voor financieel gewin en niet voor natuurbelangen,' aldus Henk Jan. 'Groot nadeel van deze kaalslag is dat wandelaars en sporters nu dwars door alle bossen kunnen struinen waar vroeger nog veel ondergroei was van Brandnetels, Bramen, Vlier, Liguster, wilde rozen en andere planten. Daardoor zijn ook de aantallen grond- en struikbroeders sterk afgenomen. Goudvink en Grauwe Klauwier zijn bijna geheel verdwenen maar ook Zwartkop, Nachtegaal, Fitis, Braamsluiper, Grasmus, piepers en leeuweriken zijn gedecimeerd.'

Na 1989 werden er ook koeien en schapen ingezet om de vergrassing tegen te gaan. Henk Jan: 'Maar een koe eet zes keer meer dan een hert en ze hebben meer kwaad dan goed gedaan voor de flora en fauna. Prachtige velden met duindoornstruweel zijn verpieterd doordat de koeien er dwars doorheen liepen, hun vacht eraan schuurden en er ook van aten. Daarnaast was de dichtheid van het vee vaak te hoog en een ramp voor de grond- en struweelbroeders. Nu de stand van de Damherten de laatste jaren is teruggebracht naar 800 exemplaren hopen en verwachten we dat de plantengroei in het duin en de bossen weer terugkeert. Maar dan moet Waternet niet weer al te veel vee in gaan zetten waar ze afgelopen jaar alweer mee zijn begonnen.' En zo zien we tijdens onze tocht inderdaad her en der weer plukjes Bosviolen en kleine rozen- en braamstruiken. Waternet maakt gebruik van meerdere subsidieregelingen die, zoals al beschreven, vaak niet goed uitpakken voor de aanwezige flora en fauna. Ook voor het herstel van 'Grijs Duin' int Waternet de nodige subsidies. Het 'Grijs Duin' is een Europees beschermde habitat van Buntgras met korstmossen en Rendiermos dat door een teveel aan stikstoffen wordt overwoekerd door snelgroeiende grassen. Het plaggen van delen van het duin gaat met veel geweld gepaard, evenals bij het realiseren van stuifkuilen. Die worden ook machinaal gemaaid, weliswaar buiten het broedseizoen maar het handmatig openhouden en schoffelen van de stuifkuilen gebeurt ook in het broedseizoen. Tientallen kuilen zijn gemaakt met grote kranen en dat heeft op meerdere plekken de Konijnen geen goed gedaan. Bij onraad gaat een Konijn onder de grond maar als die grond vervolgens wordt afgegraven en verplaatst, verstik en verstoort je populaties. Natuurlijk moet Waternet, als beheerder, zijn eigen broek ophouden en maakt zodoende graag gebruik van de bestaande subsidiemogelijk-

HENK JAN ringt drie jonge Bosuilen. Foto: familiearchief

heden maar zowel Fred als Henk Jan vinden dat er te weinig rekening wordt gehouden met de verschillende natuurbelangen.

Het Amsterdamse Bos

Henk Jan en Fred zijn niet alleen actief in de AWD maar ook in het Amsterdamse Bos. Daar hangen 28 bosuilkasten en ze kennen tien holle bomen waar regelmatig Bosuilen broeden. Dit jaar zijn twintig territoria bezet, wat een mooie score is. In het bos hebben de uilen minder last van Havik en marters omdat de dichtheid daarvan lager is dan in de AWD. Henk Jan: 'Je kunt het Amsterdamse Bos het best vergelijken met de meest oostelijke rand van de AWD waar je aaneengesloten binnenduimbos hebt. Daar liggen de beste territoria met het meeste voedsel en de uilen hoeven geen kale vlaktes over te vliegen waar de Havik patrouilleert. Daardoor broeden ze eerder en brengen meer jongen groot en dat is ook zo in het Amsterdamse Bos. De weelderige ondergroei helpt daar goed bij. Het biedt dekking aan de jongen en er zijn veel prooidieren. Tachtig procent van de prooidieren in het Amsterdamse Bos bestaat uit Bosmuizen. In de AWD schommelt dat

tussen de 30 en 60%. En de legselgrootte is gerelateerd aan de hoeveelheid Bosmuizen in het dieet.'

Een Amerikaanse prijs

Natuurlijk komt ook de 'Special Achievement Award' ter sprake die Fred ontving tijdens het Werelduilen-congres in het dorpje Houston, Minnesota. Deze prijs kreeg Fred voor zijn levenslange uilenonderzoek in de AWD. Het 'Owl Festival' wordt jaarlijks gehouden en trekt gemiddeld 2500 bezoekers. Er zijn nachtexcursies en demonstraties met uilen die gewond zijn geraakt en niet meer kunnen worden teruggezet in de natuur. Voor kinderen is er een wereldwijde tekenwedstrijd met jaarlijks meer dan 2000 inzendingen. Van de mooiste tekeningen worden kaarten gemaakt waarvan de opbrengst naar het goede doel gaat. Fred en Henk Jan gingen gratis naar de VS en verbleven een week in een zeer gezellig gastgezin in het 900 inwoners tellende dorp. Ze gaven een lezing over hun onderzoek in de AWD en raden uilenliefhebbers in Nederland aan eens op de website www.internationalowlcenter.org te kijken.

De telscore van de dag

We zijn weer terug bij ingang Oase. Vandaag hebben Fred en Henk Jan, met de ochtend meegerekend, in totaal 30 uilenkasten gecontroleerd, vier volwassen uilen gevangen en één jonge uil geringd. In de middag bleek geen enkele kast bewoond, maar deze kasten lagen vooral in de wat kleinere bossen wat niet het optimale biotoop voor de Bosuil is. Een zeer magere score op het eerste gezicht maar de zes bewoonde kasten waar bij een vorige controle nesten werden gevonden, zijn vandaag overgeslagen. Fred vertelt dat de stand van de Bosuil de laatste jaren langzaam terugloopt. 'Dit seizoen vingen we tot nu toe 23 verschillende Bosuilen in de kasten waarvan er maar drie in het duin

waren geboren. Aangezien vrijwel alle nestjongen worden geringd, behalve de enkele jongen op een onbereikbare plek, moeten dit immigranten zijn van elders. Vroeger was meer dan 50% van de gevangen uilen uit het duin afkomstig. Vermoedelijk is de overleving in het duin steeds lager door de komst van Vos, Havik en Boommarter.' In het jaarverslag van 2025 staat dat van de 16 paar aanwezige Bosuilen, 11 paar hebben gebroed, maar dat slechts 2 paar vier jongen hebben grootgebracht. Gezien de geringe legselgrootte van gemiddeld 2,5 ei per legsel was er een voedseltekort, maar ook de Boommarter heeft minstens vier nesten verstoord.

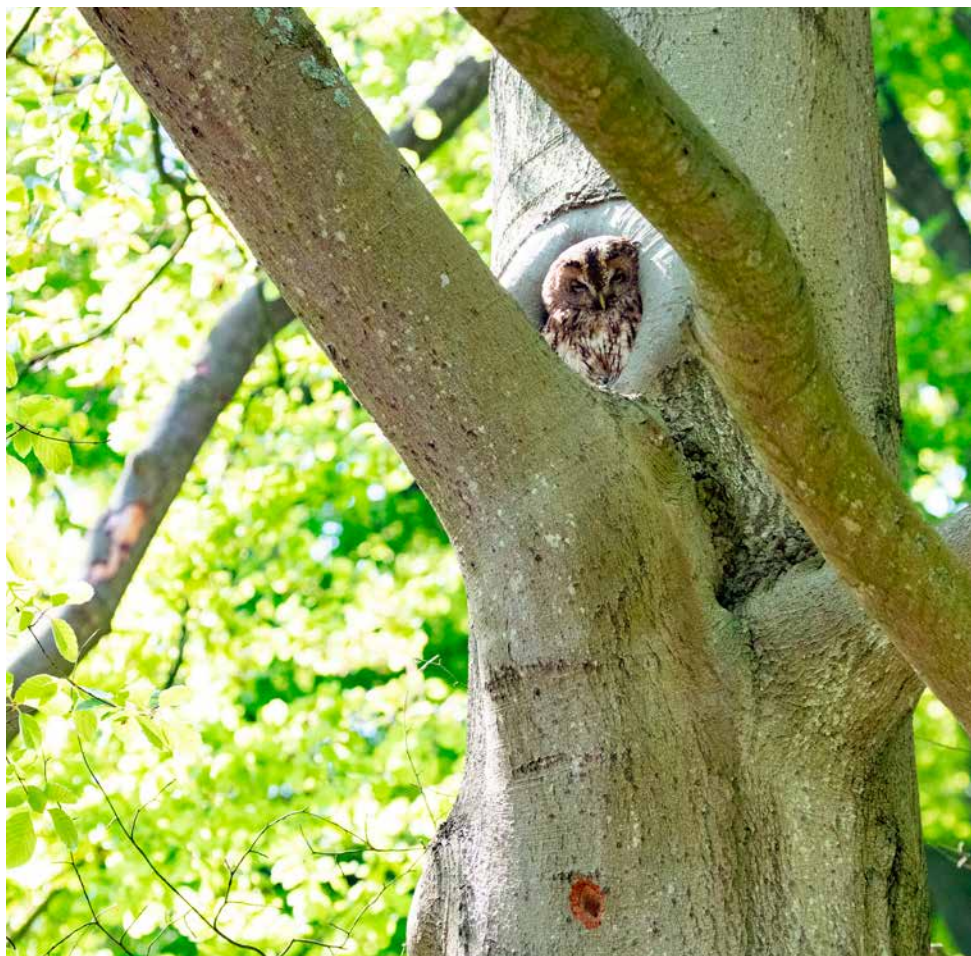

FRED met Bosuil in handen. Foto: familiearchief

Ik vraag me nog af: waar halen deze mannen de motivatie vandaan om met dit zeer intensieve onderzoek door te gaan? 'Gewoon, omdat we deze vogels geweldig vinden' is hun gedeelde antwoord. 'Het is prachtig om buiten te zijn, het is spannend om de kasten en nesten te zoeken en te controleren en we zijn ook erg benieuwd naar alle veranderingen.' En wie zal Fred, gezien zijn leeftijd, op gaan volgen? Fred zegt dat hij nog wel even door wil gaan: 'Mijn moeder werd tenslotte

98 jaar dus ik kan nog wel even.' Henk Jan heeft geen kinderen en denkt wel enkele mogelijke opvolgers voor Fred te kennen: 'Maar of ze zo'n intensief onderzoek zullen volhouden is nog maar de vraag.'

Ik bedank Fred en Henk Jan Koning voor de interessante middag en keer vol indrukken huiswaarts met een afgeladen audiobestand op mijn telefoon.

BOSUIL. Foto: Arnold Meijer

Zilvermeeuwen, opportunisten ten voeten uit

Volgen van gekleurringde exemplaren geeft veel informatie over gedrag

Het kijken naar het gedrag van meeuwen is fascinerend. Dit is dan ook een van onze belangrijkste drijfveren voor het onderzoek in de kolonie op het Forteiland. Maar niet alleen in de kolonie zijn gedragswaarnemingen te doen, dat kan ook daarbuiten. Wekelijks bezoeken we het Forteiland en daarna belanden we meestal bij restaurant Kop van de Haven aan het Sluisplein, waar we bij de bankjes buiten meestal een visje en wat fris nuttigen. Tijdens dit aangenaam verpozen staan wat Zilvermeeuwen te bedelen bij de tafeltjes, in afwachting van wat de gasten die daar wat nuttigen hen toewerpen. Zijn dit steeds dezelfde vogels? Hebben ze meer van dit soort plekjes waar ze graag staan? We besloten deze Zilvermeeuwen te vangen en van een kleurring te voorzien met een individueel herkenbare code. Hierdoor konden we ze volgen in hun doen en laten.

■ Fred Cottaar, Mars Muusse, Thijs Horst en Roland-Jan Buijs

Op 2 mei 2025 werd de eerste Zilvermeeuw gevangen en gekleurringd. Nou ja vangen, je kon ze zo van de straat optillen. Van deze Zilver verzamelden we biometrische gegevens (vleugellengte, lengte kop + snavel, snavellengte en snavelhoogte) en werd het gewicht bepaald. Dit geeft informatie over het geslacht. In dit geval bleek het te gaan om een vrouwtje. Vanaf dit moment was de vogel individueel herkenbaar aan rode ring met code JK en een blauwe marker, een kleurring combinatie uit het project van Buijs Ecoconsult. Op 4 juli 2025 werd een tweede Zilvermeeuw gevangen en gekleurringd. Ook deze werd voorzien van een metalen ring van het Vogeltrekstation op de tarsus, op de linker tibia een rode kleurring (code LP) en op de rechter tibia een blauwe marker. Op basis van de biometrische gegevens bleek deze tweede Zilvermeeuw een mannetje.

Beide vogels waren dus notoire bedelaars en liepen constant bij het restaurant, wach-

tend op een kans om aan voedsel te komen. Overigens zij hierbij vermeld dat wij hier niet voeren.

Omdat we wekelijks, soms meerdere keren in de week, in IJmuiden komen konden beide vogels zeer regelmatig worden afgelezen en konden we zodoende waarnemingen over hun gedrag vastleggen.

Waarnemingen

Zoals verwacht werden beide gekleurringde Zilvermeeuwen regelmatig bedelend bij het restaurant afgelezen en werd ook een aantal keren gezien dat ze gevoerd werden of dat ze probeerde op de tafels te komen om achtergebleven patat en/of vis te bemachtigen. Uit wederzijds gedrag bleek in een later stadium dat we een paar hadden gekleurringd, wat verdere waarnemingen alleen nog maar interessanter maakte.

Blijkbaar konden ze de zomermaanden goed doorkomen, scharrelend rond de tafeltjes. Maar zoet water is natuurlijk altijd welkom.

ZILVERMEEUW B/R-JK (blauwe marker op rechter tibia niet te zien) etend op tafel van restaurant Kop van de Haven, Sluisplein, 4 juli 2025. Foto: Thijs Horst

De waterbak voor de honden onder de tafel werd dan ook gebruikt om uit te drinken. Vanaf 8 augustus liepen daar plots twee bedelende juvenielen bij paar LP en JK, en die jonge vogels werden regelmatig door beide gekleurde ouders gevoerd. Het vermoeden was dat het paar op de Felison Terminal heeft gebroed. En het werd dus een succesvol broedseizoen. In hoeverre hun voedselstrategie daaraan heeft bijgedragen is giswerk. Maar op een dak broeden en beschikken over een goede voedselbron is wel gunstig voor het succesvol groot brengen van kuikens. En het was interessant om te zien dat ook de juvenielen het bedelgedrag van hun ouders kopieerden! Maar wanneer de weersomstandigheden zodanig worden dat mensen niet meer buiten eten, moet je toch op een andere manier

aan je eten zien te komen. Dus werd het werkterrein verlegd naar de havens of naar het strand.

Onverwachte gebeurtenissen en snelle veranderingen, daar moet je het als opportunist van hebben. En dan dus direct reageren! Eén zo'n gebeurtenis vond plaats op het Kennemerstrand op 19 september. Na een storm van enkele dagen was er een massale stranding van Amerikaanse Zwaardschede (*Ensis leei*). Vanaf de Zuidpier tot zover je het strand kon bekijken richting Bloemendaal aan Zee lag het er bezaaid met dit schelpdier. Uiteraard lagen er ook nog de nodige andere soorten schelpdieren en kokerwormen tussen. En allemaal nog grotendeels levend, dus een waar zeebanket voor de duizenden meeuwen die daar op afkwamen. Ook kleur-

ZILVERMEEUW B/R-LP (blauwe marker op rechter tibia niet te zien) op zijn favoriete plekje (dak auto), Kop van de Haven, Sluisplein, IJmuiden, 25 juli 2025. Foto: Mars Muusse

ringaflezers kwamen hierop af, want dit gaf een prima situatie om gekleurringde meeuwen af te lezen. En wie stonden ertussen? Juist, beide gekleurringde Zilvermeeuwen van de Kop van de Haven. Zo'n feestmaal laten ze dus zeker niet aan zich voorbijgaan. Het is intrigerend hoe snel dit banket bij de meeuwen bekend werd, en dat er in zo'n korte tijd zoveel vogels op afkwamen. De dag erna was het grotendeels allemaal weer voorbij en direct probeerde ons stel hun kostje weer bij elkaar te scharrelen bij restaurant Kop van de Haven.

In het najaar trekt een deel van de broedvogels uit IJmuiden naar het zuiden, tot en met noordwest Frankrijk (informatie van waarnemingen van 'onze' gekleurringde Zilvermeeuwen die elders worden gemeld). Beide

door ons gekleurringde Zilvermeeuwen van de Kop van de Haven trokken echter niet weg; hun strategie was om te overwinteren rond IJmuiden, zo blijkt uit de aantekeningen in het notitieboekje.

- 12 november 2025 tegenover restaurant: beide Zilvermeeuwen aanwezig, op de lantaarnpaal (naast elkaar).
- 29 november 2025: JK nog steeds ter plaatse.
- 2 december 2025: LP nog steeds ter plaatse.
- 17 december 2025: beide op Sluisplein voor restaurant. JK op dak van een auto en LP op lantaarnpaal.
- 30 januari 2026: JK en LP als paar en in zomerkleed op Sluisplein voor restaurant.
- 21 februari 2026: beide vogels op het terrein van de Felison Terminal aan het Sluisplein. Klaar voor een nieuw broedseizoen!

Risico's van het gedrag wat beide Zilvermeeuwen laten zien zijn er ook. Het autoverkeer is een voorbeeld. Je moet ontzettend opletten als je op het Sluisplein staat te bedelen of te eten met al dat voorbijkomende verkeer, ook al rijden auto's niet hard. Het zal niet de eerste keer zijn dat een meeuw in de haven slachtoffer wordt van verkeer. Dat gebeurt regelmatig bij onvolwassen vogels, net na het uitvliegen. Sommige chauffeurs doen dat zelfs moedwillig!

ZILVERMEEUWEN foerageren op Amerikaanse zwaardschede. Foto: Arnold Meijer

Discussie

Zoals uit dit artikel blijkt geeft het individueel kleurringen, in dit geval van meeuwen, ontzettend veel interessante en waardevolle informatie over het doen en laten van de betreffende vogels. Het zijn opportunisten ten voeten uit en dit paar is specialist om aan voedsel te komen tussen mensen. Hun strategie was vooral om te bedelen en als het kon de restjes op de grond en tafel te benutten. Van beide vogels werd geen enkele keer waargenomen dat zij eten (broodjes/vis) afpakte van bezoekers die het restaurant uitliepen. Die Zilvermeeuwen zijn er echter wel, ook in IJmuiden! Dat hebben we wel waargenomen, maar het betrof ongeringd vogels, dus het is gissen of dat ook steeds om hetzelfde individu gaat. Dit lijkt echter weer een aparte strategie te zijn, specialisatie ten top dus.

Melden kleurringen

Meeuwen met kleurringen boven de knie, op de tibia (allerlei combinaties en kleuren) die bij dit onderzoek en in de haven van IJmuiden en op het strand zijn gebruikt kunnen worden gemeld bij Roland-Jan Buijs: ring@buijsecoconsult.nl

Meeuwen met kleurringen op de tarsus (groen beginnend met Y en 3 letters), zoals we die gebruiken in de kolonie op het Forteiland, kunnen worden gemeld bij Kees Camphuysen: Kees.Camphuysen@nioz.nl Na melding zal een life-history worden toegezonden van de waargenomen en gemelde meeuw.

Voor andere combinaties/codes die bij meeuwen en andere soorten vogels worden gebruikt, raadpleeg de kleurringsite van Dirk Raes: cr-birding.org/NL

Grutto Ruimzicht doet haar naam eer aan

Een verrassende reis

Maart is altijd een enerverende maand als je in de veenweidegebieden werkt. Het betekent de terugkeer van onze Grutto's! De VeenVitaal-zendergrutto's laten op ongekend gedetailleerd niveau zien wat ze doen tussen vertrek uit Nederland in het najaar en terugkeer naar de broedgebieden in het voorjaar. Dit levert keer op keer inspirerende verhalen op die de moeite waard zijn om te vertellen. De meeste vogels hebben een behoorlijk identieke route die in de winter naar West-Afrika gaat en in het voorjaar via Spanje en Portugal terug naar Nederland. Maar Grutto Ruimzicht had wel een heel bijzondere reis, eentje die het vermelden meer dan waard is.

■ Roeland Bom

RUIMZICHT NET GEZENDERD. Foto: Roeland Bom

Ik ving en zenderde deze vogel, een vrouwtje, op Bevrijdingsdag 2025 bij boerderij Ruimzicht in Spaarnwoude, samen met Marcel Slaterus.

Begin mei 2025 was Ruimzicht kort moeder, maar zij raakte al snel haar kuikens kwijt. Op 22 mei al vloog zij zuidwaarts tot de Gironde-delta bij Bordeaux. Tot zover niets vreemds, hoewel een vertrek eind mei

wat vroeg is. Na slechts een dag in de Gironde-delta vertrok Ruimzicht naar het zuidoosten en op 24 mei heel vroeg in de ochtend kwam zij aan in de Camargue, het moerasgebied tussen Montpellier en Marseille. Op zichzelf ook niet vreemd, want de Camargue is een welbekende plek voor Grutto's, maar niet zozeer voor Nederlandse Grutto's.

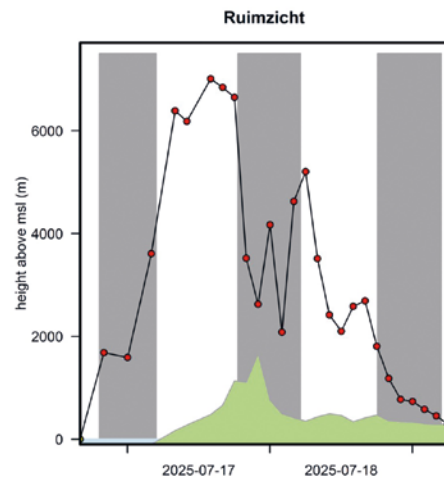

DE REIS VAN RUIMZICHT. Met het hoogste punt boven de Sahara uitgelicht. De VeenVitaal-grutto's zijn te volgen op: <https://www.globalflywaynetwork.org/tracks/project/black-tailed-godwits-veenvitaal>.

Na ruim een maand, in de namiddag van 17 juli, koos Ruimzicht het ruime sop. Tot onze verbazing vloog zij pal naar het zuiden. Over Algerije, Niger en Nigeria, waar zij uiteindelijk in de vroege ochtend van 19 juli landde, dicht bij Lake Chad. Deze plek is een welbekende overwinteringsplek voor Grutto's, maar alleen voor Grutto's die veel oostelijker broeden dan Nederland, bijvoorbeeld in Polen en Finland. Nooit eerder was vastgesteld dat een Nederlandse Grutto zo oostelijk trok! We weten niet of Ruimzicht deze route al eerder heeft gekozen, maar het ligt voor de hand dat zij is meegevlogen met

oostelijk-broedende soortgenoten en zo tot deze ongebruikelijke route kwam. Grutto's zijn sociale vogels en we weten dankzij collega-onderzoekers dat de trek is aangeleerd, en niet aangeboren of genetisch geprogrammeerd (<https://www.rug.nl/news/2023/05/trek-van-de-grutto-aangeleerd-niet-aangeboren>).

Ruimzicht bleef in de herfst en winter rondom Lake Chad, afwisselend in Nigeria en Kameroen. Tot 15 februari 2026, toen vertrok zij noordwaarts. Wederom vloog zij over de Sahara, maar ditmaal nog oostelijker, boven Libië. Zij trok in één keer door over de Middellandse Zee, net ten westen van Griekenland en heel even boven de hak van de laars van Italië. Op 16 februari, rond theetijd, boog zij boven de Adriatische Zee opeens sterk naar het oosten. Bosnië Herzegovina zag zij op 4 km hoogte, waarna zij de daling inzette en landde bij Crna Mlaka, in Kroatië.

De hoogte van de vlucht van Ruimzicht van de Camargue naar Lake Chad, over de Sahara. Ruimzicht kwam tijdens deze vlucht tot 7012 m boven zeeniveau.

Het bewijsplaatje dat Marcel Slaterus maakte. **RUIMZICHT IS TERUG!**

In onze Spaarnwoude-appgroep deelden we enthousiast de tracks, en er werd gespeculeerd of zij nu wel of niet verdwaald was. Een mailtje naar de lokale natuurbeschermers van dat gebied leverde helaas niets op; we hadden Ruimzicht natuurlijk graag even gezien.

Op 21 februari vertrok Ruimzicht weer, nog weer verder oostelijk. Dit keer landde zij na een korte vlucht in oost-Hongarije, in Hortobágy, ook een bekende gruttoplek. Hier bleef zij wat langer, tot 11 maart. Dit keer was de koers noordwest, richting Spaarnwoude! Maar Ruimzicht maakte het weer spannend: zij landde in Oost-Oostenrijk bij de Neusiedler See.

Op de vraag of zij ooit nog zou 'thuiskomen' in Spaarnwoude kregen we nog steeds geen antwoord. Op 23 maart kregen we tot onze vreugde een positie door boven Nederland! Ruimzicht meldde zich op 338 meter hoogte boven Enschede. De volgende dagen kregen we geen update van Ruimzicht, maar gelukkig hadden we ogen in het veld. Marcel Slaterus zag en fotografeerde Ruimzicht... op het land van boerderij Ruimzicht! Dat kijkt toch een beetje anders naar zo'n vogel. Het zou geweldig zijn als we Ruimzicht nog een jaar kunnen volgen en kijken wat haar route wordt komende winter. Was haar oostelijke route eenmalig, een gevolg van sociale 'peer-pressure' van oostelijk broedende Grutto's? Hopelijk gaan we het zien. Maar nu natuurlijk eerst maar hopen op een succesvol broedseizoen.

Naschrift

Roland Bom is werkzaam bij VeenVitaal. VeenVitaal is een uniek samenwerkingsproject van boeren, beheerders, burgers, bestuurders, banken en biologen. Het doel:

bevorderen van een duurzaam behoud en beheer van veenweiden, via landschapsingrepen, biodiversiteitsherstel, herstel van bodem- en waterkwaliteit en het behoud van rendabele landbouw in de regio Amsterdam.

Voorlopig verloop broedseizoen (tot half mei) voor Ruimzicht

Marcel Slaterus

Nadat Ruimzicht in Nederland teruggekeerd was, werd haar gedrag regelmatig geobserveerd door vogelaars in het veld. De eerste paar weken leek de vogel ongepaard. Ze spendeerde haar tijd hoofdzakelijk met in haar eentje foerageren en rusten en gedroeg zich weinig territoriaal naar andere vogels. De website van Global Flyway Network laat zien dat Ruimzicht in die weken bijna iedere nacht doorbracht bij afwisselend het Landje van Gruijters, de Spaarnwouderplas en Akkers Noorderweg. Maar op 20 april zag ik dat Ruimzicht zich ophield in de buurt van een broedende Grutto. Ik nam plaats op de dijk en wachtte af wat er ging gebeuren. Het kostte me een paar uurtjes, maar uiteindelijk wist ik opnamen te maken van Ruimzicht die de broedende vogel afwisselde en plaats nam op het nest. Het was duidelijk; Ruimzicht had een partner en een nest!

Op zaterdag 2 mei troffen Folkert Kadijk, Hans-Peter Breeuwsma en ik, tijdens een rondje voor de weidevogelbescherming, Ruimzicht aan op een perceel naast het nest. Zij werd daar het hof gemaakt door haar partner die voortdurend achter haar aanliep, zacht in haar nek pikte en met zijn vleugels wapperde. Ook draaide hij kuiltjes in het gras die zij dan inspecteerde. Het nest was kennelijk mislukt. Of de eieren zijn gepredeerd, of niet zijn uitgekomen, of dat de jongen snel ten prooi zijn gevallen aan roofdieren, dat weten we niet. Maar duidelijk is dat Ruimzicht en haar partner bezig waren met een tweede broedpoging. Wij houden het in de gaten en hopen dat het dit keer wel lukt!

VERPLAATSINGEN VAN RUIMZICHT tussen het Landje van Gruijters, de Spaarnwouderplas en Akkers Noorderweg.

Bron: Global Flyway Network

Weidevogelbescherming in Spaarnwoude

Tellen, nesten zoeken en nestbeschermers plaatsen

Al meer dan 35 jaar worden door vrijwilligers, in nauwe samenwerking met de boeren in het gebied Spaarnwoude, de nesten van weidevogels beschermd en wordt er alles aan gedaan om de jonge vogels een betere kans tot overleven te geven. Het gebied rond Spaarnwoude is een oud veenweidegebied met een relatief hoge waterstand in het vroege voorjaar. Hoewel het gebied niet erg groot is, is het qua dichtheid aan weidevogels per hectare een heel mooi en belangrijk gebied, met name voor de Grutto, die er nog in grotere getallen voorkomt. De vrijwilligers zijn een enthousiasme groep mensen met belangstelling voor de natuur en vogels.

■ Folkert Kadijk

Maar hoe gaat beschermen van de weidevogels nu in de praktijk?

Ieder voorjaar in februari verzamelen we ons op zaterdagochtend bij een van de boeren in het gebied. In overleg met de coördinator weidevogelbescherming wordt een plan van aanpak besproken voor dat jaar en starten de werkzaamheden. Voordat de eerste weidevogels in het gebied aankomen vindt de eerste bescherming al plaats middels het aanbrengen van vossenrasters en wildcame-

ra's, opkomende struiken worden verwijderd om het landschap zo open mogelijk te houden, pompen worden geïnstalleerd om de waterstand op bepaalde percelen te reguleren, enz.

Verder worden alle deelnemende boeren bezocht om de contacten te onderhouden, beweidingssystemen te bespreken en hen te vragen hun werkzaamheden door te geven wanneer de weidevogels terugkomen.

Een NESTBESCHERMER bij een kievitsnest. Foto: Marcel Slaterus

GEDRAG VAN WEIDEVOGELS OBSERVEREN; hebben ze een nest of jongen? Foto: Marcel Slaterus

ALARMERENDE KIEVIT. Foto: Arnold Meijer

En dan de nestbescherming zelf. Hierin is toch wel sprake van een ontwikkeling van het zoveel mogelijk nesten vinden en markeren, naar het leveren van maatwerk en alleen het veld ingaan en nesten te markeren wanneer nodig op basis van de plannen van de boeren. Een goede coördinatie met de boeren is hierbij dus erg belangrijk en dit gaat in dit gebied goed. De werkzaamheden bestaan bijvoorbeeld uit het plaatsen van nestbeschermers (foto) op percelen waar koeien in de wei komen, het markeren van nesten in percelen welke gemaaid wordt en het bespreken van het maaiplan zelf waar mogelijk.

Een nieuwe ontwikkeling, waarbij de vrijwilligers een belangrijke rol spelen, is de samenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen en Veen-Vitaal voor onderzoek naar de Grutto.

In dit onderzoek worden ieder jaar enkele Grutto's van een zender voorzien, zodat het trekgedrag, fourageergebieden enz. in kaart worden gebracht. (Zie ook het artikel over Grutto Ruimzicht in deze Fitis). Dit levert

uiterst waardevolle en ook indrukwekkende informatie op. Je krijgt zo steeds meer respect voor de Grutto. Dit jaar zijn we ook begonnen met het ringen van bijna vliegvlugge Grutto's. Ook dit onderzoek draagt bij om te kijken hoeveel Grutto's daadwerkelijk groot worden en om te kijken of ze de jaren erop weer in het zelfde gebied terugkomen.

Kortom, een heerlijke en nuttige hobby. De vrijwilligers staan ieder voorjaar weer te trappelen om van start te gaan. Vanaf eind februari tot half juni zijn we iedere zaterdagochtend in het weidegebied te vinden, en in mei en juni ook regelmatig tussendoor en in de avond.

Wil je meer weten van de nestbescherming en ben je geïnteresseerd om mee te helpen, dan ben je welkom. Het is wel belangrijk dat je in de periode van eind februari tot midden juni de meeste zaterdagochtenden aanwezig bent. En als je nog twee rechterhanden hebt en wat technische kennis, dan is dat helemaal super.

Voor meer informatie kun je contact opnemen met Marcel Slaterus (mcslaterus@mendelcollege.nl).

JONGE GRUTTO. Foto: Marcel Slaterus

Hoe gaat het met de Huismussen in Haarlem?

Onderzoek voor Soortenmanagementsplan gemeente Haarlem

De gemeente Haarlem streeft naar grootschalige isolatie van woningen, voortkomend uit het Klimaatakkoord. Dit voornemen botst met de Omgevingswet waarin dieren die gebruik maken van spouwmuuren en daken, zoals Huismussen, Gierzwaluwen en vleermuizen, beschermd worden. Daarom is de gemeente Haarlem in 2025 gestart met het opstellen van een Soortenmanagementplan (SMP). Met een SMP krijgt een gemeente een gebiedsgerichte omgevingsvergunning voor het isoleren van woningen. Bewoners kunnen daar gebruik van maken, het individueel onderzoeken van een woning is dan niet meer nodig. Om te beginnen is onderzocht, waar gebouw bewonende vogelsoorten en vleermuizen aanwezig zijn.

■ Martijn Korthorst

Een SMP beschrijft de omgang met specifieke beschermde diersoorten en heeft als doel het beschermen en versterken van de gunstige staat van instandhouding en het leefgebied van de beschermde soort. In het plan staan strategieën en maatregelen om soorten die in gebouwen verblijven te beschermen en te monitoren. Maar het plan gaat ook over educatie van belanghebbenden en samenwerking met verschillende partijen om de juiste maatregelen te treffen. Het huismussenonderzoek is in opdracht van de gemeente Haarlem uitgevoerd door Natuurlijke Zaken, de onderzoeks- en adviesafdeling van Landschap Noord-Holland, met medewerking van een aantal vrijwilligers van onder meer de Vogelwerkgroep.

Het aantal Huismussen in Nederland

Huismussen hebben een voorkeur voor rommelige tuintjes, erven met schuren en struikgewas en een open afwisselende groenstructuur. Zij nestelen graag onder dakpannen, in gaten en kieren van gebouwen en in (mussen)kasten. Ooit was de Huismus de meest algemene broedvogel van Nederland. Sinds

de jaren tachtig van de vorige eeuw is het aantal broedparen echter met meer dan 50% afgenomen. Daarom zijn vogel, nest en leefomgeving nu beschermd. In 2026 is de Huismus door de Koolmees verstoet van de eerste positie in de Nationale Tuinvogeltelling. Kortom, het gaat niet goed, de vertrouwde Huismus is op de Rode Lijst van Vogelbescherming beland.

Hoewel de aantallen nu weer enigszins toenemen, is het niveau van de populatie uit de jaren tachtig nog lang niet bereikt en zal, naar verwachting, ook nooit meer bereikt worden. Over de oorzaken van de achteruitgang is veel gezegd en geschreven. De vraag is, gaat het om gebrek aan nestgelegenheid of zijn er andere factoren die bepalend zijn? In een uitgebreid Sovon-onderzoek uit 2024 naar vijf kwetsbare stadsvogels worden versnippering en isolatie, cyclisch groenbeheer in tuinen als redenen aangegeven. Maar ook gebrek aan openbaar groen en veranderingen in gebruik van de urbane ruimte, zoals inbreiding en verstening, zijn als belangrijkste knelpunten geïdentificeerd.¹

Vooraf in de grote (binnen)steden komen de mussen in de problemen. Uit Sovon MUS-tellingen (MUS staat voor Monitoring Urban Species) en ook uit inventarisaties in bijvoorbeeld Amsterdam, blijkt dat er nog wel broedplekken aanwezig zijn. Want Gierzwaluwen broeden er nog wel. Het lijkt erop dat een gebrek aan kwalitatief voedsel – dus geen friet of brood – en gebrek aan

dekking belangrijke oorzaken zijn. Onvolgende zaad en insecten, hagen, struiken en klimop lijken daarin leidend. In het broedseizoen hebben vrouwtjes voldoende eiwitrijk voedsel nodig om eieren te kunnen leggen. Jonge Huismussen eten in de eerste weken van hun leven voornamelijk zacht eiwitrijk voedsel zoals bladluizen, (dans)muggen, vliegen, vliegmiëren, gaasvliegen, rupsen en

spinnen. Naarmate de jongen in die periode groeien, wordt dit dieet geleidelijk aangevuld met plantaardig voedsel. Het voedsel van volwassen Huismussen bestaat voornamelijk uit zaden van grassen en onkruiden.²

Onderzoeksmethode in Haarlem

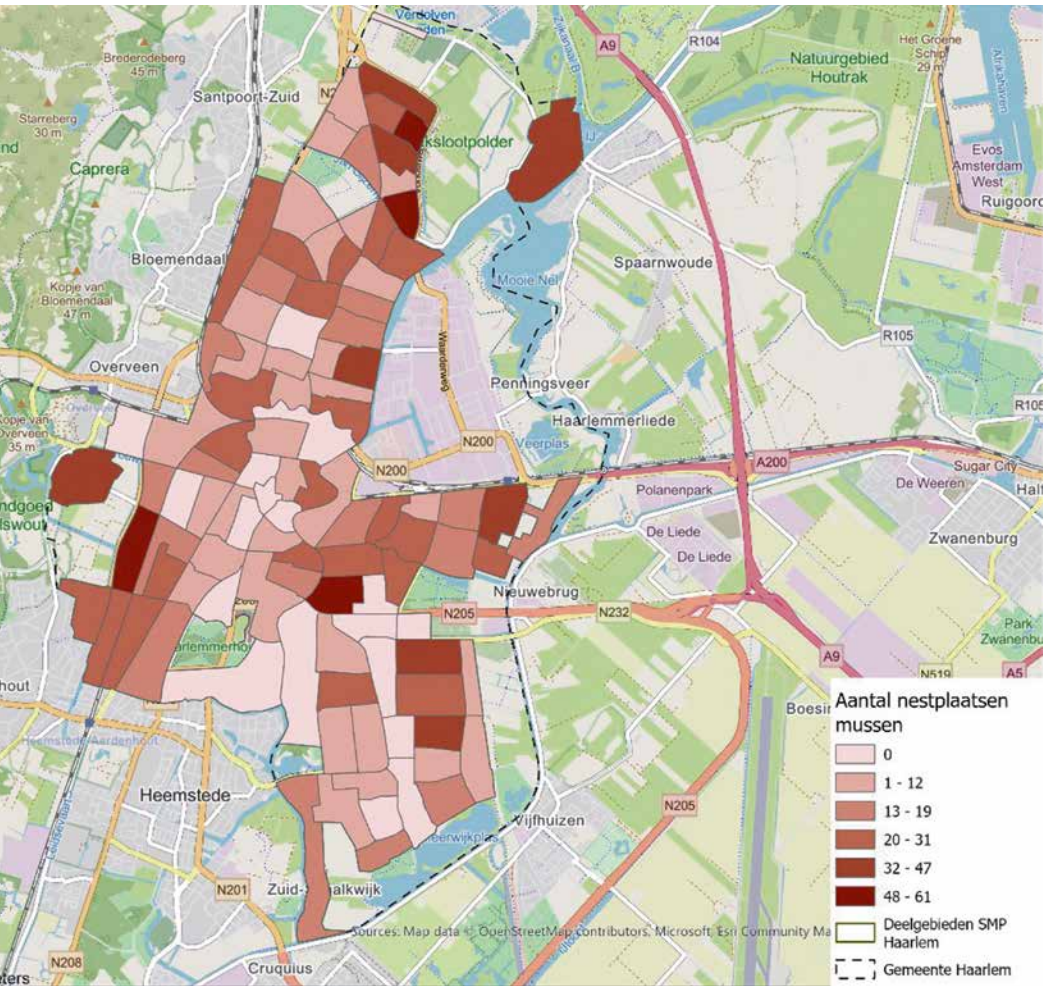
Nagenoeg het gehele bebouwde gebied van de gemeente Haarlem is onderzocht tot aan de gemeentegrens. Grote stadsparken, sportparken, grasland en groene gebieden zoals de Hekslootpolder, het Westelijk Tuinbouwgebied en de groene zoom rondom Schalkwijk zijn niet meegenomen, evenals het bedrijventerrein Waarderpolder. Het onderzoek maakte gebruik van de wijkindeling van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Deze wijken worden doorgaans van elkaar gescheiden door hoofdwegen, watergangen of groenstructuren. Als een wijk qua omvang te groot was om volgens de gehanteerde onderzoeksmethode door één persoon te worden beoordeeld, is deze opgesplitst in twee of drie deelgebieden. Uiteindelijk is de gemeente Haarlem voor

het SMP-onderzoek onderverdeeld in totaal 103 deelgebieden.

Vijf deelgebieden zijn geteld door leden van de Vogelwerkgroep. Het onderzoek is verder uitgevoerd door Natuurlijke Zaken. Voor ieder veldbezoek doorkruiste een teller het gebied met de fiets. In twee telrondes van circa twee uur is elk deelgebied straat voor straat doorkruist op zoek naar broeindicerend gedrag van Huismussen zoals de aanwezigheid van zingende mannetjes, invliegen in holten, baltsen of transport van voedsel of nestmateriaal. Elk deelgebied is twee keer bezocht in de periode van 1 april tot 15 mei met 20 dagen tussentijd.

Resultaten

Er zijn in totaal 1575 territoria van Huismussen vastgesteld. Het aantal verschilt sterk per deelgebied: van geen enkel territorium tot meer dan vijftig territoria. De buurten met de hoogste aantallen territoria zijn de Van Aemstelbuurt, Dietsveld, Karolingerbuurt en Zeeheldenbuurt. Daarna volgen

FIGUUR 1: Aantal huismusterritoria vastgesteld tijdens het SMP-onderzoek in 2025 per CBS-buurt.
Bron: Natuurlijke Zaken

FIGUUR 2: Detailopname van waargenomen territoria van Huismussen in 2025. Bron: Natuurlijke Zaken

de Geleerdenbuurt, De Goede Hoop, Nachtegaalbuurt, Roemer Visscherbuurt, Spijkerboorbuurt, Oud Spaarndam, Ramplaan-kwartier en Zuiderpolder-Noord.

Opvallend is de ruimtelijke verspreiding over de gemeente van deelgebieden met lage en hoge dichtheden. Een heel duidelijke zone-ring is daarin niet waar te nemen. De deelge-

bieden waar geen enkel territorium is gevonden springen er negatief uit, het zijn er 16 van de 103. Hierbij zijn verschillende deelgebieden in het oude stadscentrum. Maar ook diverse deelgebieden in de as van Schalkwijk, waaronder Winkelcentrum Schalkwijk, Romolenpolder, Noord-Oost en Zuid-Oost en Boerhaavevaart, gebieden waar juist grootschalige nieuwbouw en stadsvernieu-

wing heeft plaatsgevonden of nog volop gaande is. Ook in het bosrijke Zuiderhout zijn geen Huismussen waargenomen.

Figuur 2 toont een detailopname van de tellingen voor het stadscentrum en een deel ten oosten van het Spaarne. Duidelijk te zien is dat de Huismussen in kolonies leven. Ze broeden in losse kolonies van enkele tot 20 paren per straat of woonblok. Zelfs in de relatief goede buurten met veel vastgestelde territoria zijn er nog veel straten, tuinen en terreinen te vinden zonder Huismussen.

Voedsel, verstening, renovatie en openbaar groen

In het oude stadshart is waarschijnlijk de afwezigheid van groen in combinatie met beschikbaarheid van kwalitatief voedsel een belangrijke oorzaak. Straten zijn versteend, rommelhoekjes zijn verdwenen en openbaar groen is zeer beperkt aanwezig. Daarnaast zijn panden vaak intensief opgeknapt, waardoor nestplaatsen schaars zijn geworden. De overige deelgebieden zonder vastgestelde territoria liggen voornamelijk in het zuidelijke deel van Haarlem, zoals het centrum van Schalkwijk waar grootschalige stadsvernieuwing plaatsvindt. Hier speelt met name een gebrek aan geschikte nestplaatsen in combinatie met het gewenste rommelige landschap een voorname rol. Er zijn veel grootschalige nieuwbouwcomplexen met platte daken te vinden, waaronder veel hoogbouw. In deze nieuwste woonwijken kunnen Huismussen geen 'natuurlijke' nestplaats vinden. Het is niet uitgesloten dat ze zich hier weer gaan vestigen als er kasten worden geplaatst, zoals elders in Haarlem ook wel gebeurt (figuur 3), in combinatie met de ontwikkeling van groenzones.

Bekend is dat Huismussen bij voorkeur nestelen onder loszittende dakpannen, ruimtes tussen dakkapellen en aangrenzende

HUISMUS. Foto: Arnold Meijer

dakpannen, koppannen, maar ook in nestkasten. Dat is ook in Haarlem het geval. De figuren 4 en 5 laten een aantal locaties zien waar broedplaatsen zijn vastgesteld. Veelal gaat het om panden met dakpandaken uit de periode 1900-1950. In de deelgebieden met het hoogste aantal territoria waren alle essentiële elementen die Huismussen nodig hebben aanwezig. Er is foerageergebied in de vorm van bomen en struiken aanwezig, voldoende dekking door groenblijvende struiken of klimop en in sommige deelgebieden voerden bewoners bij. Groene plantsoenen nabij de nestgelegenheid werden veelvuldig gebruikt, zelfs als ze op enige afstand liggen.

In relatief nieuwe woonwijken in Haarlem Oost en Schalkwijk zijn ook Huismussen te vinden. Met name hoekhuizen met kantpannen en de nokpan worden hier benut als broedplaats (figuur 6).

In figuur 7 is een recent ontwikkelde groenzone te zien in de Spijkerboorbuurt in

FIGUUR 3. In de Tesselschadestraat wordt gebruik gemaakt van deze nestkasten. Foto: Sandra van Waijen

FIGUUR 4. Madioenstraat (Nieuw Guineabuurt). Woonblok met diverse vastgestelde territoria. Huismussen broeden hier onder de eerste rij dakpannen boven de dakgoot, maar ook in ruimten onder pannen naast de schoorsteen, de dakramen en ook de schuurtjes worden benut. De mussen maken foerageervluchten de omgeving want de hoeveelheid groen in deze straten is beperkt. Foto: Martijn Korthorst

FIGUUR 5. Een knik in een dak geeft mussen de ruimte om onder het dak te komen in de Muiderkringbuurt. Ook ruimten naast dakkapellen worden vaak benut. Foto: Martijn Korthorst

FIGUUR 6. Bidloosstraat in de Zuiderpolder, onder kantpan en nokpannen van hoekwoningen uit de jaren 80-90 vinden Huismus een nestplaats. Foto: Sean Hoetjes

FIGUUR 7. Spijkerboorbuurt in Schalkwijk, hier nestelen de Huismussen onder de dakpannen en maken veelvuldig gebruik van de net opnieuw ingerichte groenzones tussen de huizenrijen. Hier is al voldoende foerageergebied te vinden. Foto: Klaas-Jan Koedijk

Schalkwijk waar het openbaar groen goed werd benut. Nestelende Huismussen uit de aangrenzende huizen foerageren hier op de grond, nemen stofbaden aan de rand van de speelplaatsen en gebruiken de jonge boompjes en struiken als dekking. Een goed voorbeeld van hoe een recent (her)ingericht parkje van waarde kan zijn voor Huismussen uit de omgeving.

Conclusie

Het onderzoek geeft inzicht in de nu aanwezige populatie Huismussen in de stad Haarlem, in de aantallen en de verspreiding. De soort is nog relatief talrijk aanwezig maar wel sterk geclusterd. In verschillende deelgebieden van de stad, waaronder delen van het centrum zijn nagenoeg geen Huismussen meer te vinden. De huidige populatie, zo kan men aannemen, is een fractie van de populatie in de vorige eeuw. Net als elders in het land is de leefomgeving van de Huismus veranderd en staat het leefgebied van

de soort onder druk door het opruimen van rommelhoekjes, verdichting van de stad en het verbouwen en moderniseren van woningen waardoor (potentiële) nestplaatsen verdwijnen.

De verzamelde gegevens vormen de basis voor het op te stellen SMP waarin maatregelen worden uitgewerkt om huismussenpopulatie actief te beschermen en te versterken door onder andere het toevoegen van nestgelegenheden, foerageergebieden en te werken conform vastgestelde richtlijnen voor bewoners. Dit wordt het komende jaar nader door de gemeente uitgewerkt.

Bronvermelding

- ¹Roodbergen, M., R. Reinartz & R.P.B. Foppen (2024). Knelpuntenanalyse van vijf kwetsbare stadsvogels met het PODICEPS-raamwerk. Sovon-rapport 2024/37, CAPS-rapport 2024/01. Sovon Vogelonderzoek Nederland.
- ²Bij12 Kennisdocument Huismus *Passer domesticus*. Versie 2.1, februari 2023.

Vogelstand in de regio Zuid-Kennemerland

Ontwikkelingen in de vogeltaxonomie

In januari gaf ik een lezing met bovengenoemde titel voor de Vogelwerkgroep. Na de lezing kreeg ik verschillende verzoeken of ik hier ook een artikel over zou willen schrijven voor de Fitis. Vooral het soortenconcept en het aantal soorten in de regio werd als interessant ervaren. Tijdens excursies en in het veld krijg ik ook regelmatig de vraag hoeveel vogelsoorten er nu eigenlijk in onze regio zijn waargenomen. Een simpel antwoord of eenduidig getal is hier niet meteen op te geven. Allereerst is het belangrijk te bepalen conform welk soortconcept c.q. -systematiek we dit willen bepalen. Wat beschouwen we namelijk als een soort en wat als een ondersoort? En tellen we alleen de inheemse vogels of ook de exoten? Laten we beginnen met een stukje geschiedenis.

■ Han Buckx

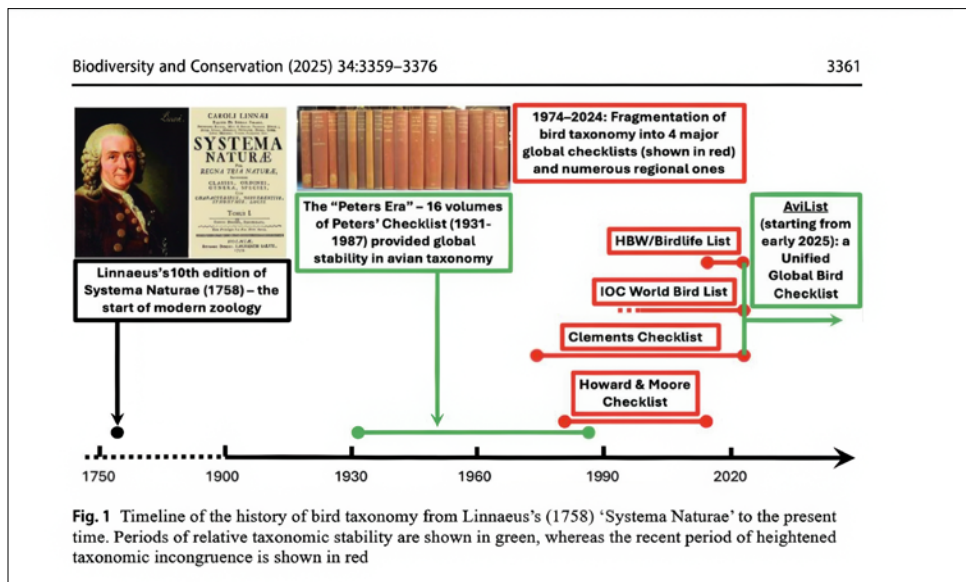
Geschiedenis van de vogeltaxonomie

In de 18^e eeuw was het Carl Linnaeus die een eerste onderverdeling van het planten- en dierenrijk in zijn '*Systema naturae*' vastlegde. Dit standaardwerk heeft tot begin vorige eeuw gediend als indeling van de vogelwereld. Na bijna twee eeuwen was het de Amerikaan James Lee Peters die het tijd vond een nieuwe indeling op te stellen. In 1931 verscheen zijn eerste deel van 'Peters Checklist of Birds of the World'. Er zouden nog 15 delen volgen en hiermee was een nieuwe standaard neergezet, gebaseerd op de actuele inzichten en studies die er wereldwijd beschikbaar waren gekomen. Peters nam ook ondersoorten op in zijn checklist.

De studie van vogels nam een vlucht in de tweede helft van vorige eeuw en al snel bleek dat Peters Checklist niet meer accuraat was en nodig aan een update toe was. Er ontstonden verschillende initiatieven wat uiteindelijk leidde tot vier nieuwe checklists van de vogelwereld (zie ook figuur 1). Wat de één als een soort beschouwde, werd in de andere lijst als ondersoort neergezet en

vice versa. Dit leidde al snel tot verwarring en onduidelijkheid in de wereld van bijvoorbeeld vogelbescherming waar men vooral gericht is op soortbescherming (en dus niet op ondersoortbescherming). Ook de verschillende toonaangevende instituten in de wereld hanteerden ieder hun eigen lijst. Zelfs voor ons als vogelaars was het verwarrend. Was je een fervent gebruiker van Waarneming.nl (en Observation.org) dan was je soortenlijst gebaseerd op het IOC. Gebruikte je liever het, internationaal meer vermaarde, eBird dan was de conservatieve Clements checklist de basis. BirdLife International gebruikte juist weer de HBW-lijst voor haar soortbeschermingsprogramma.

Overigens waren we in Nederland de laatste 30 jaar nog progressiever. De officiële Nederlandse vogelsoortenlijst was namelijk vooral gebaseerd op de taxonomie zoals vastgesteld door de CSNA (Commissie Systematiek Nederlandse Avifauna). Zo beschouwden we in Nederland bijvoorbeeld de Witbuikrotgans, Rouwkwikstaart en Siberische Tjiftjaf als aparte soorten. Volgens deze CSNA-lijst

FIGUUR 1: Tijdslijn van de geschiedenis van de vogel taxonomie

zijn er in Nederland, tot op heden, 547 vogelsoorten waargenomen en aanvaard.

AviList 2025

In 2016 staken de vertegenwoordigers van drie van de vier checklists de koppen bij elkaar om te komen tot één wereldwijd erkende vogelchecklist. Howard & Moore besloot niet mee te doen met dit initiatief. Na noeste arbeid verscheen medio 2025 de eerste nieuwe gezamenlijk AviList. Afgesproken is jaarlijks een update te laten verschijnen van deze nieuwe checklist.

Inmiddels zijn verschillende platforms en instituten in de wereld gemigreerd naar deze nieuwe AviList. De onderliggende (oude) checklists zullen hiermee komen te vervallen. Ook Waarneming.nl is overgegaan naar deze nieuwe taxonomische indeling. De Dutch Birding Association en de CDNA (Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna) zullen eveneens volgen.

Tabel 1: CSNA-vogelsoorten die niet meer erkend worden als soort in de AviList 2025

1)	Witbuikrotgans
2)	Zwarte Rotgans
3)	Amerikaanse Wintertaling
4)	Thayers Meeuw
5)	Amerikaanse Grote Stern
6)	Aziatische Klapekster
7)	Bonte Kraai
8)	Siberische Tjiftjaf
9)	Humes/Vale/Siberische Braamsluiper
10)	Stejnegeri's Roodborsttapuit
11)	Engelse Kwikstaart
12)	Balkankwikstaart
13)	Noordse Kwikstaart
14)	Witkeelkwikstaart
15)	Rouwkwikstaart
16)	Kleine Barmsijs
17)	Witsluitbarmijs

De allereerste AviList bevat 11.131 soorten wereldwijd en is daarmee wat conservatiever dan de laatste IOC-lijst (v15.1, 2025) met 11.250 soorten. In tabel 1 is een overzicht

weergegeven van 17 voormalige Nederlandse soorten die AviList 2025 (ten opzichte van de CSNA-lijst) niet meer als soort beschouwt.

Soortenlijst regio Zuid-Kennemerland

De Vogelwerkgroep heeft in publicaties en ook voor haar regiolijsst zich steeds gebaseerd op deze officiële Nederlandse soortenlijst. Zie hiervoor bijvoorbeeld ook de jaaroverzichten in de eerste Fitis van elk jaar (Hans Groot/ Lars Buckx). Uiteindelijk zijn we, gebaseerd op deze CSNA-systematiek, eind 2025 op 391 vogelsoorten (exclusief exoten) uitgekomen die ooit in onze regio zijn waargenomen.

Gezien bovengeschetste ontwikkelingen zullen we als Vogelwerkgroep onze soortenlijst en -aantal moeten gaan herzien dit jaar. Van de bovengenoemde 17 soorten, die zijn vervallen in de AviList 2025, zijn er 11 vastgesteld in onze regio. Dit betekent dat de hernieuwde regiolijsst op dit moment op 380 soorten staat. Daarmee behoren we in ons land tot de vogelwerkgroepen met de meeste vogelsoorten op de regiolijsst. VWG Texel voert de lijst aan met 395 soorten. Ter vergelijking de ons omringende vogelwerkgroepen: Midden-Kennemerland: 365 soorten, Amsterdam: 338 soorten, Noordwijk: 344 soorten en Katwijk: 345 soorten.

Op onze regiolijsst staan drie soorten die, tot nu toe, maar één keer in Nederland zijn waargenomen, namelijk de Harlekijneend, Brilgrasmus en de Siberische Grijze Ruiter. Ook prijken er een aantal eerste waarnemingen voor Nederland op onze regiolijsst, zoals de Geelsnavelduiker, Bronskopeend, Roze Pelikaan, Dunbekwulp, Kleine Kokmeeuw, Balkanbergfluit en Woestijngrasmus. Toch missen we ook een aantal opvallende soorten op onze regiolijsst zoals de Grote Grijze Snip, Blonde Ruiter, Kleine Geelpootruiter,

Ringsnavelmeeuw, Oehoe, Kuifkoekoek en Bonte Tapuit. Dus reden genoeg om het veld in te trekken op zoek naar deze pareltjes!

HARLEKIJEEND. Zuidpier, IJmuiden, 29 december 1982. Foto: René van Rossum

BRILGRASMUS. Zuidpier, IJmuiden, 2 november 1984. Foto: René van Rossum

Markerwadden op z'n best

■ Gerry de Vries

TAPUIT. Foto: Christiaan Deurloo

*Terugblik op een prachtige excursie naar de Marker Wadden op 16 april.
Met twaalf deelnemers en Henk Boersbroek als excursieleider.*

Ik kan me niet herinneren dat ik ooit, vrijwillig, zo vroeg op ben gestaan. Ik ben blij dat ik om vijf uur 's ochtends word opgehaald en niet zelf hoeft te rijden nu ik net uit dromenland ben ontwaakt.

Het vroege opstaan blijkt wel heel gunstig uit te pakken. Zonder enig oponthoud zoeven we naar Lelystad waar de schippers Berry en Rob met hun zeilboten klaar staan om ons over te varen. Eenmaal op het water komt de zon achter ons op, het belooft een prachtige dag te worden.

Weinig wind, dus de dieselmotor helpt mee om met rustige donkere slagen ons drie uur voordat de eerste veerboot zal arriveren bij de Marker Wadden af te leveren. We hebben het hele eiland (bijna) voor ons alleen.

We worden verwelkomd door een groepje Gele Kwikstaarten, die heb ik al een tijdje niet meer gezien en het geel knalt je tegemoet in de vroege ochtendzon. Heerlijk!

Het laat niet lang op zich wachten voor we de eerste Baardmannetjes door het Riet zien struinen, prachtig vogeltje en misschien wel het paradepaardje van de Marker Wadden. We komen ze gedurende de dag nog enkele keren tegen. Aan de noordzijde komen we een wand tegen met grote aantallen Oeverzwaluwen druk bezig met de nesten aldaar. We houden gepaste afstand om geen verstoringen te veroorzaken. De eerste Rietzangers delen hun habitat met Rietgorzen, prachtig in zomerkleed. Het gaat te ver om alles op te noemen, maar Bontbekplevieren en Kleine Plevieren, Kemphanen en Kluten staan er prachtig bij.

Op een paar plekken wordt het wandelpad overstroomd zodat vers water met slib het gebied in kan stromen en voor voeding zorgt in het gebied, met name voor de steltlopers. Een uitdaging om de voeten droog te houden, wat niet iedereen is gelukt.

De wind is in de loop van de dag iets toegenomen en de dieselmotoren hoeven niet te worden gestart voor de terugtocht, tot groot plezier van onze schippers. Zij laten het sturen over aan de zojuist benoemde stuurmannen die stralend achter het roer plaatsnemen. Maar beide schippers houden het goed in de gaten en corrigeren waar nodig.

De hele terugvaart wisselen de gesprekken zich af tussen de prachtige vogels die we hebben kunnen zien en de geweldig leuke zeiltocht.

Wat een fantastische dag bedenk ik me als ik onderuitgezakt op de bank nog even terugdenk met mijn schoenen die staan te drogen op de vensterbank.

Dank je wel Teo voor de organisatie en Henk voor het leiden van de excursie.

BAARDMAN. Foto: Christiaan Deurloo

KEMPHAAN. Foto: Ineke Vernooij

Ringsnaveleend op het Vogelmeer in de Kennemerduinen

Tweede waarneming voor de regio

Op dinsdag 21 april 2026 begin ik de dag al vroeg op mijn balkon in Zandvoort, want met de noordoostelijke wind gaan er misschien wel mooie groepen steltlopers over zee vliegen. Dat valt echter tegen en ik besluit al snel om mijn dagelijkse rondje langs het Vogelmeer in de Kennemerduinen te gaan lopen. Net als de afgelopen dagen zwemmen er ook vandaag weer Geoorde Futen en Brilduikers op het meer, maar er zijn duidelijk ook wat nieuwe eenden gearriveerd. Zo zwemmen er wat meer Tafeleenden en Kuifeenden. Vanaf de oostkant van het meer scan ik de plas om het aantal Geoorde Futen te tellen, als ik een markant uitzijnde eend in beeld krijg: een mannetje Ringsnaveleend!

■ Lars Buckx

Het enthousiasme is groot als ik de vogel zie, al bedenk ik me binnen enkele seconden dat dit waarschijnlijk de terugkerende vogel zal

BOVEN: 2 maart 2025. Foto: Sjek Venhuis

ONDER: 22 april 2026. Foto: Lars Buckx

zijn die hier twee én drie jaar geleden ook zat. Helaas, geen nieuwe 'zelfontdeksoort'. Maar ondanks dat is het natuurlijk wel een mooie eend en leuk dat hij er weer is! Ik kijk nog even op Waarneming.nl wanneer de laatste waarneming van de Ringsnaveleend op het Vogelmeer was, en zie dat deze hier in november 2024 nog is gezien. Ondanks dat hij vorig jaar niet is teruggekomen, is de kans groot dat het om dezelfde vogel gaat.

Eenmaal thuis bewerk ik de foto's en probeer ik de vogel voor de zekerheid toch nog even te vergelijken met de Ringsnaveleend die in 2023 en 2024 op het Vogelmeer zat. Inmiddels heeft de vogel natuurlijk een volledige rui doorgemaakt, dus qua verenkleed valt er weinig te vergelijken. Maar de snavel verandert in principe niet en kan soms best een uniek patroon hebben. Op het eerste oog lijkt de snavel eigenlijk best wel te verschillen, als ik de foto's die online staan vergelijk. Zo heeft de Ringsnaveleend van vandaag een onderbreking van de lichte snavelbasis in de mondhoek, waar de Ringsnaveleend

VERGELIJK SNAVEL LINKS. Links: 22 april 2026. Foto: Lars Buckx; midden: 2 maart 2025. Foto: Sjek Venhuis; rechts: 5 april 2024. Foto: Sjek Venhuis

uit zowel 2023 als 2024 een breed uitlopende witte basis in de mondhoek vertoont. Ook de witte band om de snavelpunt lijkt bij de vogel uit 2023 en 2024 breder en anders gevormd dan de vogel die vandaag op het Vogelmeer zwemt. Dit ziet er eigenlijk wel uit als een andere vogel!

Inmiddels stromen de werkmails ook binnen en besluit ik om er in de avond nog even verder in te duiken. Die tijd krijg ik echter niet, want al snel krijg ik via WhatsApp verschillende vergelijkingsfoto's toegestuurd door enkele vogelaarsvrienden. 'Dit is een ander individu!' luidt de conclusie op basis van de foto's. Niet alleen verschilt de vogel van vandaag qua snavelpatroon flink van de Ringsnaveleend die hier eerder werd waargenomen, ook wordt duidelijk dat het snavelpatroon van de eerdere vogel in de twee jaar dat hij werd waargenomen nauwelijks is veranderd.

De Ringsnaveleend bleef slechts 3 dagen en werd op 23 april voor het laatst gezien op het Vogelmeer. In die drie dagen zijn er goede foto's gemaakt, waardoor het gehele snavelpatroon goed te vergelijken is met de vogel uit 2023 en 2024. Daarnaast is vastgesteld dat de vleugels geheel gaaf zijn en er dus geen aanwijzingen zijn dat het om een ontsnapte vogel gaat. Gelijktijdig werd er een Ringsna-

VERGELIJK SNAVEL RECHTS. Links: 23 april 2026. Foto: Hans van de Raapkamp; 16 maart 2024. Foto: Robin Drenth

veleend waargenomen langs de Afsluitdijk die hier op 22 april ook aanwezig was, en dus een andere vogel betreft dan de vogel op het Vogelmeer dit voorjaar. De Ringsnaveleend, eind 2025, bij Biddinghuizen vertoont eveneens een afwijkend snavelpatroon. Opvallend aan de vogel van het Vogelmeer is ook de groen/geel uitgeslagen lichte band om de snavelpunt, waar deze normaal vrij helder wit is. Mogelijk is dit afkomstig van verontreinigd water waar de vogel voor zijn verblijf op het Vogelmeer is geweest.

Indien aanvaard als een uniek c.q. apart geval door de CDNA, betreft dit de tweede waarneming van een Ringsnaveleend in de regio Zuid-Kennemerland én mijn 310e 'zelfontdeksoort'!

Vervolgcurcus Vogels Herkennen (1)

Docenten verdienen een pluim

■ *Gerry de Vries*

Tijdens de afsluiting van de Vervolgcurcus Vogels Herkennen werd ik als deelnemer aangemoedigd om iets te schrijven over het onderzoek dat we hebben uitgevoerd in het kader van de cursus. Dat kan natuurlijk, maar dan zou ik voorbij gaan aan de cursus zelf, die werkelijk fenomenaal is geweest.

Niet in de laatste plaats door de inzet van de docenten die hier heel wat uren in hebben gestoken.

Dank aan Steve Geelhoed, die zijn liefde voor zeevogels goed wist over te brengen. Berry van der Hoorn, voor zijn bevlogen uitleg over het Meetnet Urbane Soorten. Paul Saager, voor de inspirerende wijze waarop de prestaties van trekvogels uit de doeken werd gedaan. Eef van Huijssteeden die mij leerde beter te luisteren, niet naar de docenten uiteraard, maar naar de zang en de roep van alles wat we maar in het veld zijn tegen gekomen. En natuurlijk Johan Stuart, die zelfs met een gebroken middenvoetsbotje niet heeft ingeboet aan passie waarmee hij de cursusavonden vulde en de laatste excursie gewoon mee liep.

Ook dank aan Claudi Boersbroek die achter de schermen heeft meegeholpen om de cursus mogelijk te maken.

Naast gepassioneerde docenten heb je natuurlijk ook een beetje geluk nodig en dat hadden we ook nog! Tijdens de excursie om trektellingen te oefenen kwamen duizenden Pimpelmezen in grote wolken voorbij gevlogen. Bij de excursie op de Zuidpier waren tientallen Jan van Genten heel dichtbij te bewonderen tijdens hun duikvluchten naar een maaltje. Een IJsdruiker, geen alledaagse verschijning, ook op zoek naar zijn lunch. En als extra cadeautje Bruinvissen en Zeehonden, ook op jacht. Bij de laatste excursie een Sprinkhaanzanger baltsend in het zicht en de vondst van een nest van een Staartmees.

Hoeveel mooier kan het nog? Nogmaals dank allemaal.

IJSDUIKER EN JAN VAN GENT bij de Zuidpier. Foto: Gerry de Vries

Vervolgcurcus Vogels Herkennen (2)

De poëzie van de Smient

■ *Petra Nijssen*

Gedurende de Vervolgcurcus Vogels Herkennen, die overigens geweldig veel kennis, inzichten, excursieplezier en fijne natuurbeleving bracht, is het de bedoeling een vogelonderzoek uit te voeren. Doel hiervan is ervaring op te doen met veldonderzoek en tegelijkertijd het opdoen van soortenkennis.

Ons groepje, Liesbeth, Margot en ik, heeft zich gericht op de volgende onderzoeksvraag: Wat doet het weer (droog/ vorst/ sneeuw/ regen/ etc.) met het foeragegedrag van de Smient?

Opgetogen zijn we een aantal maal naar verschillende plekken in Spaarnwoude getrokken met kijkers, telescoop en notitieblok. In de kou, harde wind, zonneschijn en bewolking hebben we op die momenten helemaal geen of maar weinig Smienten gezien. En al helemaal geen foeragerende Smienten. Waar zaten ze toch? En waarom zagen we ze alleen rustig dobberend tussen de Wintertalingen en Wilde Eenden?

Toen we de literatuur erop hadden nageslagen bleek dat Smienten 's nachts lopend over de weilanden bladeren, stengels, wortels, zeggen en grassen eten. En dat zij heel gevoelig zijn voor verstoringen. Dat leek ons een goed argument om ons onderzoek niet 's nachts voort te zetten. Op ons laatste bezoek in maart aan de Westhoffplas zagen en hoorden we wel 1000 Smienten! Tot ze allemaal opvlogen en in een grote groep vertrokken. Waarschijnlijk naar hun broedgebieden in Oost-Siberië en Scandinavië. Een mooie laatste blik.

De onderzoeksvraag hebben we dus niet kunnen beantwoorden. Maar wat ons bij dit veldonderzoek vooral enthousiast maakte is de beleving van het zoeken en kijken naar deze prachtige eenden en het luisteren naar het typische 'fluit' geluid. Vandaar dat onze presentatie bestond uit enkele Pantoumen (een Maleisische dichtvorm van twintig regels, waarbij een aantal van die regels wordt herhaald) om onze 'natuurbelevingsmomenten' te beschrijven.

SMIENTEN. Foto: Arnold Meijer

Akkers Noorderweg

Invloed van peilbeheer

Langs de Noorderweg in de Gemeente Haarlemmermeer, ten oosten van het dorp Spaarndam, liggen verschillende akkers die lange tijd een agrarische bestemming hadden. Echter was de opbrengst van de verschillende gewassen die hier geteeld werden meestal mager, mede door de schrale grond. In 2007 besloot men om deze akkers braak te laten liggen wat al meteen resulteerde in veel zaadeters die hier kwamen foerageren en Velduilen die hier in de winterperiode verbleven. In januari 2009 werden er tot wel zes exemplaren jagend gezien boven de akkers.

■ Han Buckx en Tom van Spanje

In 2019 besloot het Hoogheemraadschap van Rijnland, in samenwerking met Staatsbosbeheer (SBB), om het peilbesluit van dit gebied te herzien (zie bron 1). Concreet betekende dit dat er gekozen werd om de bestaande Westhoffplas uit te breiden naar het oosten en dat de akkers aan de Noorderweg in de winter onder water werden gezet om ze daarna in het voorjaar weer droog te laten vallen. Dit met als doel om hier een zilte vegetatie ('ziltoverstromingsgrasland') te verkrijgen onder beheer van SBB. Al snel bleek dat de akkers hierdoor een aanzui-gende werking voor eenden en ganzen in de winter kregen en in het voorjaar uitermate geschikt waren voor doortrekkende en broedende steltlopers en eenden. Echter leverde de snelle verlaging van het waterpeil in april en begin mei nogal wat uitdagingen voor de aanwezige broedvogels. Nesten van Dodaarzen en Kleine Plevieren werden verlaten en ook vele andere vogels zochten al snel in het voorjaar hun heil elders.

In het voorjaar van 2023 besloten beide auteurs contact op te nemen met de Senior Boswachter Ecologie, Susanne van der Veer, om de waterstandsverlaging van de Akkers

met SBB te bespreken. In onze ogen zou er toch een mogelijkheid moeten zijn om deze waterstandsverlaging meer geleidelijk te laten verlopen waardoor het gebied langere tijd aantrekkelijk zou blijven voor de eenden en steltlopers. SBB was zeer bereid hier in mee te gaan en we spraken af dat het waterpeil pas eind mei/begin juni naar het lage niveau gebracht zou worden waardoor er tot die tijd een fraaie plas-dras situatie zou ontstaan. Dit leidde datzelfde jaar en ook de jaren hierna tot een aantrekkelijk broeden en foerageergebied voor vele watervogels. Ook waren er verschillende waarnemingen van zeldzame vogels. Zo verscheen de Steltkluut bijna jaarlijks (behalve 2025) een korte periode in dit gebied, foerageerde er vier Krombekstrandlopers op 23 mei 2023, was een Koereiger ter plaatse op 3 maart 2024, een Porseleinhoen op 9 en 10 april 2026 en was een Citroenkwikstaart aanwezig in de avond van 26 april 2022.

En wat te denken van recordtellingen zoals 37 Bontbekplevieren (23 mei 2023), 16 Temmincks Strandlopers (30 april 2025), 14 Oeverlopers (1 mei 2026), 105 Bosruiters (30 april 2026), 23 Witgatjes (19 april 2023),

66 Kemphanen (30 april 2026) en 11 Zwarte Ruiters (21 april 2026).

Helaas lukte het niet altijd om de waterstand optimaal te houden in het voorjaar. Vooral de hoeveelheid neerslag en verdamping bepaalt elk jaar de actuele waterstand op de Akkers Noorderweg. Zo veroorzaakte het neerslagtekort en de extreme verdamping, door een record aantal zonuren, in april 2025 een te lage waterstand in de trektijd. Dit voorjaar (2026) veroorzaakte technische problemen met de stuw van de uitwatering een erg lage waterstand eind april. Gelukkig kon SBB de problemen met de stuw snel oplossen en was zelfs bereid om een hoeveelheid water in te laten om de waterstand weer te verhogen. Dit leverde al snel resultaat op met een fraaie Steltkluut op 28 april 2026 en bovenstaande record-aantallen steltlopers.

STELTKLUUT, Akkers Noorderweg, 28 april 2026. Foto: Han Buckx

In de komende jaren zal moeten blijken of de Akkers Noorderweg in het voorjaar een belangrijk gebied zal blijven voor broedende en doortrekkende eenden en steltlopers. We houden in ieder geval vinger aan de pols!

Bronvermelding

- \Watergebiedsplan Spaarnwoude Houtrakpolder, toelichting bij (ontwerp) peilbesluit en (ontwerp) voorstel maatregelen; Hoogheemraadschap van Rijnland, CORSA nummer: 19.018041; februari 2019.
- Houtrakkerbeemden bewijst waarde voor watervogels. Resultaten van de jaar rond telling in 2014, F. Cottaar, Fitis 52/2 (2016) pagina 54 – 65.
- Meer broedvogels in de Houtrakpolder, Han Buckx, Fitis 55/3 (2019) pagina 116 – 119.
- Eerste telresultaten na nieuwe inrichting, T. van den Boomen en J. Bruin, Fitis 57/4 (2021) pagina 216 – 224.
- Ontwikkelingen in de Westhoffplas en de Hout-rakkerbeemden, T. van den Boomen en J. Bruin, Fitis 59/1 (2023) pagina 38 – 43.

Op zoek naar de arenden

Vogelkampje 2026 in de Biesbosch

Het jaarlijkse vogelkampje is een waardevolle traditie binnen de Vogelwerkgroep. De kampjescommissie, bestaande uit Annegreet van Arkel, Annemieke Huneker, Eef van Huijssteeden en Johan Stuart, hebben dit jaar een aantal mooie excursies georganiseerd in de Biesbosch. Het populaire vogelkampje was ook nu weer snel volgeboekt.

■ Anke Brinkman

Op vrijdag 8 mei vertrokken we met 14 vogelaars uit Haarlem en omstreken naar het bezoekerscentrum in de Biesbosch waar we onder begeleiding van Annemieke en Johan vier dagen vogels en wie weet ook Bevers gaan ontdekken. Na elkaar enthousiast begroet te hebben maakten we begin van de middag kennis met boswachter Joey die ons een introductie in de Biesbosch zou geven. Dat deed hij vol overgave. Joey kon ons veel over de Sint-Elisabethsvloed, het ontstaan van de Biesbosch, de getijden en de grienden (wilgenakkers) en de griendwerkers vertellen en wist ook veel over de aanwezige vogels en kolonies. Zo werd de excursie van oorspronkelijk 1,5 uur er eentje van een dikke 3 uur, maar dat vonden we niet erg, er was zoveel te zien en te horen. Zo zagen we nu al een Zeearend en naast de Visdief ook nog de Zwartkopmeeuw.

Rond half 5 kwamen we aan in de Jantjeskeet. Een keet aan het water waar vroeger de griendwerkers overnachtten. Nu mochten wij daar bivakkeren en met ons een Puttertje en een paartje Witte Kwikstaarten met nest die af en aan vlogen met voer. Het was heerlijk weer en we konden de geleverde pizza's buiten opeten. Na het eten gingen we nog een rondje lopen om Bevers te spotten, die bleven net te ver weg maar een Muskusrat zwom wel vlak langs met een blad in zijn bek. Ook mooi!

VISAREND EN ZEEAREND. Foto's: Jef Hullstrung

Op zaterdag stonden we vroeg op en na het ontbijt haalden we de gehuurde fietsen op en begonnen we aan onze fietsexcursie. We zouden de Dordtse Biesbosch bezoeken, maar omdat de pont pas om 10 uur ging varen bezochten we eerst nog een stuk van de Brabantse Biesbosch waar we onder andere de Rietgors, Heggenmus, Gele Kwikstaart en een Patrijs tegenkwamen. In de Dordtse Biesbosch zagen we zeldzaamheden als Kleine Strandloper, Bosruiter, Zwarte Ruiter, Snor en Zomertaling. We

hoorden regelmatig de Roerdomp maar die liet zich niet zien. Na de Dordtse Biesbosch fietsten we ook nog door naar de Elzen, een bosgebied waar we de Wielewaal luidkeels hoorden zingen. Wat een prachtig geluid, voor mij de tweede die ik deze week hoorde, genieten! Na het avondeten werden her en der weer Bevers gezien, ik zag ze niet helaas. Net weer op de verkeerde plek.

Op zondag gingen we met de auto's op excursie richting het oostelijk deel van de Biesbosch, de wind was wat meer aange trokken en we hoopten de Visarend eindelijk te zien. Die zagen we ook deze keer niet, wel veel Futen en weer een Zeearend die prachtig mooi boven ons cirkelde. Het was een jonge Zeearend met nog net geen witte staartveren. Ook zagen we nog een Koninginnepage, een prachtig mooie vlinder. Rond etenstijd gingen we met de auto naar Gorinchem en hebben daar heerlijke tapas gegeten. Weer thuis hebben we nog even nagezeten en besproken wat we allemaal tot nu toe gezien hebben. De lijst wordt steeds langer, al valt het nog niet mee om na drie dagen toch nog nieuwe soorten te vinden.

Maandag was het een stuk kouder, het zou gaan regenen en de temperatuur was flink gedaald. Deze morgen stond er een boottocht op het programma maar eerst moest alles ingepakt worden en het huisje schoon gemaakt. Daarna vertrokken we naar Hank. Vanuit Hank gingen we met een gelukkig overdekte boot de Biesbosch op, met gids Dennis en toevallig bestuurd door een oom van Joey, de boswachter die we de eerste dag hadden leren kennen. Inmiddels stond de Visarend steeds hoger op onze verlanglijst en na tien minuten varen verscheen deze eindelijk boven ons hoofd, bleef daar een tijd rondvliegen en ving voor de boot een vis. We werden op onze wenken bediend! De boot zette ons af in een polder waar we met

Dennis nog een rondwandeling maakten op zoek naar de Roerdomp die we ook nu weer hoorden hoempen maar niet zagen. Daarentegen vlogen er wel verschillende Purperreigers over en dat was ook genieten. Na twee uur wandelen kwam de boot ons weer ophalen en werden we wederom getrakteerd op de Visarend. Zo kwamen we voldaan in Hank aan waar een emotioneel afscheid volgde en iedereen met de auto weer vertrok naar huis.

Het was een zeer geslaagd en goed georganiseerd weekend waarin we de Biesbosch en elkaar goed hebben leren kennen en weer veel bijzondere vogels mochten zien. Bedankt Johan, Annemieke, Annegreet en Eef voor wederom de geweldige organisatie en de anderen voor het prettige en leerzame gezelschap! Oja, en bedankt Marjolein voor het bijhouden van de vogelsoorten, die we dit weekend gezien hebben! Het waren er 110!

OP ZOEK NAAR DE ROERDOMP. Foto: Anke Brinkman

Fenologie 2026

Nieuwe regiorecords voor Oeverzwaluw, Spotvogel en Tuinfluiter

In Fitis 2024/2 heb ik een overzicht gegeven van de Fenologie 2024 en de tien voorafgaande jaren van 25 kenmerkende zomervogels in de regio Zuid-Kennemerland. In Fitis 2025/2 verscheen een update voor 2025. Conform deze traditie geeft dit artikel een overzicht voor het jaar 2026, een jaar waarin de meeste zomervogels wederom eerder terug kwamen dan de trendlijn en er zelfs verschillende datumrecords (eerste aankomst ooit in onze regio) sneuvelden of werden geëvenaard!

■ Han Buckx

Bron voor dit artikel en Tabel 1 is, evenals vorige jaren, Waarneming.nl. Rechtopstaand worden in Tabel 1 de eerste waarnemingen met bewijs (foto en/of geluidsopname) weergegeven. Daarnaast staan eerste waarnemingen, zonder bewijs, cursief gedrukt indien deze betrouwbaar genoeg waren. Dit betreft dan meerdere waarnemingen op dezelfde dag, vervolgwaarnemingen de dagen hierna op dezelfde locatie, etc. De mediaandatum is bepaald aan de hand van de eerste aankomstdata in de afgelopen tien jaar (2016 – 2025). In de laatste kolom ('Afwijking in dagen') is in rood het aantal

dagen aangegeven als de eerste aankomstdatum dit jaar vroeger lag dan de mediaandatum en in zwart indien deze gelijk of later was. Voor meer achtergrond, zie het artikel in Fitis 2024/2.

Boerenzwaluw

Ik heb er voor gekozen om de waarneming van de Boerenzwaluw op 8 februari 2026 niet als vroege aankomst te beschouwen. De vogel werd door drie waarnemers gezien op de Zuidpier en vlak daarvoor ook gefotografeerd in het Noordhollands Duinreservaat, dus zeker goed gedocumenteerd. Echter is de Boerenzwaluw een incidentele wintergast met in Nederland 74 waarnemingen in januari en 83 waarnemingen in februari (bron: Waarneming.nl). Uiteraard zitten hier dubbeltellingen bij. De hoofdmoot komt in Nederland, en ook in onze regio, terug vanaf half maart. Het betreft in ieder geval de eerste Boerenzwaluw-waarneming in februari voor de regio Zuid-Kennemerland!

Voorjaar 2026

Het voorjaar 2026 werd gekenmerkt door lange droge en zonnige periodes, veel oostenwind en hoge voorjaarstemperaturen. Zo was april 2026 met gemiddeld 257 zonuren

Tabel 1: Fenologie regio Zuid-Kennemerland, eerste bevestigde of aannemelijke (cursief) waarneming.

Soort	Datumrecord Regio ZKL	Mediaan 2016-2025	2026	Afwijking (in dagen)
1) Zomertaling	22-feb-1980	10-mrt	5-mrt	-5
2) Gierzwaluw	3-apr-2004	17-apr	8-apr	-9
3) Koekoek	5-apr-1995	12-apr	11-apr	-1
4) Kleine Plevier	25-feb-2025	13-mrt	3-mrt	-10
5) Boomvalk	28-mrt-2007	21-apr	12-apr	-9
6) Oeverzwaluw	6-mrt-2026	28-mrt	6-mrt	-22
7) Boerenzwaluw	10-mrt-2003	26-mrt	20-mrt	-6
8) Huiszwaluw	24-mrt-2001	5-apr	10-apr	+5
9) Fluiter	14-apr-2006	25-apr	22-apr	-3
10) Fitis	19-mrt-2011	26-mrt	22-mrt	-4
11) Rietzanger	19-mrt-2024	1-apr	29-mrt	-3
12) Kleine Karekiet	8-apr-2024	17-apr	13-apr	-4
13) Bosrietzanger	4-mei-2016	7-mei	8-mei	+1
14) Spotvogel	2-mei-2012/2026	10-mei	2-mei	-8
15) Sprinkhaanzanger	26-mrt-2025	5-apr	6-apr	+1
16) Tuinfluiter	13-apr-2026	18-apr	13-apr	-5
17) Braamsluiper	31-mrt-2014	9-apr	9-apr	0
18) Grasmus	5-apr-2024	9-apr	8-apr	-1
19) Grauwe Vliegenvanger	23-apr-2020	2-mei	27-apr	-5
20) Nachtegaal	4-apr-2016/2019	6-apr	8-apr	+2
21) Blauwborst	7-mrt-1998	18-mrt	10-mrt	-8
22) Gekraagde Roodstaart	24-mrt-2025	31-mrt	1-apr	+1
23) Tapuit	15-mrt-1990/2022	23-mrt	26-mrt	+3
24) Gele Kwikstaart	18-mrt-2023	31-mrt	27-mrt	-4
25) Boompieper	25-mrt-04/17/24	30-mrt	29-mrt	-1

(normaal 196), gemiddeld 8 millimeter regen (normaal 40) en een gemiddelde temperatuur van 10.6 graden Celsius (normaal 9.8) in de Bilt weer een uitschieter (bron: KNMI). Onze zomervogels lijken daar elk jaar op te anticiperen door weer eerder naar Nederland te komen om hun broedgebieden te bezetten. Ook dit jaar kwamen veel zomergasten eerder terug dan de laatste jaren, zie ook Tabel 1. Opvallend ook dat de ene dag een soort nog volledig afwezig was en de dag daarna volop zingend aangetroffen kon worden, zoals bijvoorbeeld de Nachtegaal, Sprinkhaanzanger en Grasmus. Uitschieters dit jaar, allemaal met een nieuw of evenaring van het datumrecord, zijn de Oeverzwaluw, Spotvogel en Tuinfluiter. Deze drie waarnemingen werden ook fotografisch of met een geluidsopname goed vastgelegd.

SPRINKHAANZANGER, Kennemerduinen, 17 april 2026. Foto: Rami Hirzalla

BOERENZWALUW, Noordhollands Duinreservaat, 8 februari 2026. Foto: Rob van Bemmelen

Viering 75-jarig Jubileum op woensdag 16 september, met Begijn Le Bleu!

Zoals eerder vermeld bestaat onze Vogelwerkgroep dit jaar 75 jaar. Dat moet natuurlijk gevierd worden. Bij eerdere jubilea werd dit gevierd met een bijzondere lezing door een Bekende Nederlander, zoals bijvoorbeeld Midas Dekkers en Arjan Dwarshuis. De lezingen waren een succes en trokken veel publiek. Daarom organiseren we ook bij dit jubileum weer een bijzondere lezing voor een groter publiek. Om het toch een beetje anders te doen, hebben we dit keer gekozen voor een Bekende Belg, namelijk cabaretier en vogelliefhebber Begijn Le Bleu.

Begijn Le Bleu is bij het grote publiek bekend door zijn verleden als comedian en televisiefiguur, maar wie hem echt kent, weet dat zijn grootste passie zich afspeelt tussen rietkragen, trekvogels en verrekijkers. Al jarenlang zet hij zich met aanstekelijk enthousiasme in om mensen opnieuw naar de natuur te laten kijken en vooral: te leren luisteren. Vogels vormen daarbij de rode draad door zijn werk als verteller, auteur, podcaster en theatermaker.

Met zijn succesvolle podcast *Fwiet! Fwiet!* groeide Begijn uit tot een van de bekendste vogelambassadeurs van Vlaanderen. In elke aflevering trekt hij met ornithologen, boswachters en natuurliefhebbers het veld in om te praten over vogelsoorten, landschappen en natuurbeleving. Wat begon als een nichepodcast voor birdnerds, groeide uit tot een geliefd platform dat een breed publiek wist te raken door de combinatie van humor, verwondering en kennis.

Ook op het podium brengt Begijn zijn passie voor vogels tot leven. In voorstellingen als *Fwiet! Fwiet!* en *Kijk!* nam hij zijn publiek mee in de wonderlijke wereld van vogelgedrag, vogeltrek en natuurwaarneming. In zijn huidige voorstelling *Blij met een dode mus* verkent Begijn opnieuw de bijzondere relatie tussen mens en natuur. Hij vertelt hoe de underdog van het vogelrijk zich over heel de wereld verspreidde en letterlijk een graantje meepikte.

BEGIJN LE BLEU. Foto: Filip Claessen

Met zijn unieke combinatie van humor, verwondering en passie weet hij als geen ander mensen dichterbij vogels — en dus ook dichterbij de natuur — te brengen.

Ben je nieuwsgierig geworden naar Begijn Le Bleu, kijk dan vast op <https://begijnlebleu.be>.

De viering van dit jubileum zal plaatsvinden op woensdagavond 16 september in Het Verhalenhuis aan de Van Egmondstraat 7 in Haarlem-Noord. Schrijf deze datum vast in je agenda en hou de komende nieuwsbrieven goed in de gaten. Daarin zal worden vermeld hoe je je kan aanmelden voor deze avond. Ook zullen wij je in de nieuwsbrief verder informeren over een fotowedstrijd onder onze leden waar die avond aandacht aan wordt geschonken.

Voor alle excursies geldt **altijd aanmelden via activiteitencommissie@vwgzkl.nl**.

Vermeld naam en mobiel telefoonnummer en bij sommige excursies of je me rijdt of zelf rijdt en hoeveel mensen je eventueel mee kunt nemen.

Bij verhindering graag zo vroeg mogelijk afmelden, zodat er nog mensen van de wachtlijst mee kunnen gaan. Eventuele reiskosten worden berekend door de activiteitencommissie op basis van € 0,30 per kilometer.

Zondag 21 juni | Vogelmeer

Vanaf parkeerplaats Parnassia lopen we een rondje Vogelmeer en Spartelmeer. Veel broedvogels zijn druk met het voeren van hun jongen en vliegen af en aan. Gelukkig is er ook nog volop gezang te horen van Blauwborst, Braamsluiper, Grasmus en Roodborsttapuit. Op het Vogelmeer baltsen de Geoorde Futen, komen de eerste ruiende ganzen aan, vliegen verschillende zwaluwen en is er misschien een IJsvogel te bewonderen.

AANMELDEN: vanaf 4 t/m 18 juni.

VERZAMELEN: 7.00 uur bij het informatiebord van het NPZKL op de parkeerplaats Parnassia (Parnassiaweg 1) in Overveen.

EXCURSIELEIDER: Han Buckx.

Donderdag 9 juli | Gierzwaluwenexcursie Haarlem

Het Garenkokerskwartier ligt ten noorden van de Zijlweg en wordt begrensd door de spoorlijn Haarlem–Leiden en de Kinderhuissingel. De naam refereert aan de katoenfabriek van Prévaire die zich hier in de 19e eeuw vestigde en uiteindelijk gesloopt werd in 1920. De wijk bestaat voornamelijk uit bebouwing uit het begin van de twintigste eeuw. Oorspronkelijk zijn Gierzwaluwen rotsbroeders, maar sinds mensen gebouwen maken broeden zij onder dakpannen en in gevels. Dat zijn hun kunstmatige kliffen. Gierzwaluwen arriveren eind april, broeden van mei t/m juli en trekken daarna weer naar Afrika. Hun verblijf

GEOORDE FUUT. Foto: Gerry de Vries

in Nederland is kort. Gierzwaluwen nestelen in kolonies, vaak jaar in, jaar uit op dezelfde plek. Door renovaties, isolatie en sloop verdwijnen veel van hun nestlocaties en vinden ze maar heel moeilijk nieuwe. Dat is ook in deze wijk gebeurd. Na de renovaties in 2002 zijn er vele nestkasten geplaatst, maar ze worden nog te weinig bezet door de Gierzwaluwen.

AANMELDEN: vanaf 22 juni t/m 5 juli.

VERZAMELEN: 20.30 uur bij Seref Rijwielhandel, Zijlweg 117-hoek Duvenvoordestraat, Haarlem.

EXCURSIELEIDERS: Hans-Peter Breeuwsma en Erwin Robbertz.

Zaterdag 11 juli | Houtrakkerbeemden

De akkers bij de Noorderweg zijn omgevormd tot een nieuw natuurgebied. Rond dit brakwatergebied gaan wij vogels kijken. We

bezoeken de Westhoffplas, Noorderakkers en Noorderbos. We zien niet alleen watervogels maar ook roofvogels en zangvogels. Trek bij nat weer je laarzen aan.

AANMELDEN: vanaf 23 juni t/m 7 juli.

VERZAMELEN: 9.00 uur op het parkeerterrein Footgolf aan de Noorderweg in Spaarndam, tegenover het Groene Schip.

VERWACHT EINDTIJD: 12.00 uur.

EXCURSIELEIDER: Jacob Bruin.

Donderdag 16 juli | Gierzwaluwen in Rode Dorp IJmuiden

Het Rode Dorp is een arbeiderswijk in IJmuiden die in de jaren 1917 en 1918 gebouwd werd voor arbeiders van de Hoogovens. Rood verwijst naar de kleur van de SDAP, de vroegere arbeiderspartij. De wijk is gebouwd in de stijl van de Amsterdamse School en werd gekenmerkt door rode pannendaken, toen nog met weinig isolatie. Dit leverde ideale broedplekken op voor de Gierzwaluwen. In de jaren '90 vond er een grootscheepse renovatie plaats waardoor veel nestlocaties verdwenen. Vanaf 2020 werd de wijk opnieuw aangepakt en delen ervan vervangen door nieuwbouw. Waar nestlocaties verdwenen door isolatie en betimmering, kwamen nestkasten voor de Gierzwaluwen. Op warme zomeravonden met niet te veel wind en regen zijn de Gierzwaluwen druk met het vangen van insecten voor hun jongen en vliegen ze volop door de lucht.

AANMELDEN: vanaf 30 juni t/m 13 juli.

VERZAMELEN: 20.30 uur op de Velsersduinweg bij de voormalige kerk tegenover huisnummers 131-135 in IJmuiden.

EXCURSIELEIDERS: Erwin Robbertz, Frits Liebers Allon en Hans-Peter Breeuwsma.

Zaterdag 18 juli | Volgermeerpolder

De Volgermeerpolder is een natuurgebied van ruim honderd hectare, dat ligt aan de noordkant van Amsterdam tegen Broek in Waterland aan. De polder is ontstaan uit een

Veenderij waar turf gewonnen werd tussen 1920 en 1955. Na sanering van de bodem, na jarenlange vuilstort, is een prachtig en waterrijk gebied ontstaan waar het in juli zeer goed vogelen is. In juli vorig jaar werden er naast Rietzangers, Kleine Karekiet en Rietgors ook Baardmannetjes waargenomen en op de plas-dras gedeeltes Groenpootruiter, Watersnip, Krooneend en Purperreiger. Maar we hopen vooral om aan het eind van de dag, in de schemering, de zang van het Woudaapje te horen en heel misschien ook te zien.

AANMELDEN: vanaf 4 t/m 17 juli.

VERZAMELEN: 19.30 uur bij Ikea Haarlem.

DUUR EXCURSIE: ongeveer anderhalf uur.

EXCURSIELEIDER: Jeroen Cornellissen.

Maandag 10 augustus | Amsterdamse Waterleidingduinen

Ruud Bakker zal ons meenemen op zoek naar vogels die, zo midden in de zomer, nog bezig zijn met het grootbrengen van hun jongen. De bomen en struiken zitten nog vol in het blad, wat het lastig kan maken om bosvogels goed te zien. Op de geplande route zijn ook stukken opgenomen met een meer open karakter en waterpartijen, een mooi en gevarieerd landschap in dit deel van de waterleidingduinen. Er is in deze periode kans op ontmoetingen met de Gekraagde Roodstaart, Grasmus en Braamsluiper. Wie weet zien we ook een toevallig passerende Wespindief of wat vaste bewoners als de IJsvogel of Slechtvalk.

AANMELDEN: van 27 juli t/m 9 augustus.

VERZAMELEN: 8.30 uur bij de ingang Panneland. Betaald parkeren. Toegang € 1.50 via de website van AWD.

DUUR EXCURSIE: circa 4 uur.

EXCURSIELEIDER: Ruud Bakker.

Zaterdag 29 augustus | Doldersummerveld

Het Doldersummerveld, onderdeel van het uitgestrekte Drents-Friesewold, is een gebied waar de stilte nog echt stil is en de natuur zich

op haar mooist laat zien. Hier maken we kans op een indrukwekkende variatie aan vogelsoorten, waaronder enkele die we in onze eigen omgeving maar zelden tegenkomen. Denk aan de mysterieuze Zwarte Specht, de zonnig zingende Geelgors en de statige Kraanvogel. En wie weet, als het geluk ons echt toelacht, laat zelfs de verborgen Draaihals zich even zien. Het is een flinke rit om er te komen, maar eenmaal daar merk je dat het een bijzonder gebied is en dat maakt de reis de moeite waard. We maken een flinke wandeling (12 km), dus trek een paar stevige schoenen aan.

AANMELDEN: vanaf 15 t/m 28 augustus.

VERZAMELEN: 7.00 uur bij Ikea Haarlem.

VERWACHT EINDTIJD: ongeveer 16.00-17.00 uur.

EXCURSIELEIDER: Koenraad Bijl.

Zaterdag 12 september | Zuidpier IJmuiden

Met een beetje geluk is de najaarstrek al begonnen en kunnen we daar op de Zuidpier profijt van hebben. Daarbij kun je vanaf de pier zeevogels zien die je vanaf de kust niet zo gauw zal ontdekken. Er is kans op Jan van Gent, Grote Stern, Eidereend, Zwarte Zee-eend, Middelste Zaagbek of Zilverplevier. Op de pier zelf, maar ook op het strand kunnen we Steenloper, Paarse Strandloper, Schol-

ekster, Drieteenstrandloper, Rosse Grutto, Oeverpieper en verschillende soorten meeuwen aantreffen. Als de pier dicht is (bij teveel wind) kunnen we bij de duintjes, het strand en de jachthaven op zoek gaan. Dus trek je wandelschoenen aan voor een lekker dagje uitwaaien op de pier van IJmuiden.

AANMELDEN: vanaf 29 augustus t/m 11 september.

VERZAMELEN: 08.00 uur bij het busstation van Connexxion, eindpunt van bus 382, aan het eind van de Boulevard van IJmuiden aan Zee, voor de opgang naar het strand.

DUUR EXCURSIE: circa 4 uur.

EXCURSIELEIDER: Tanja van der Hoorn.

Zaterdag 26 september | Vogelringstation Ringbaan AWD

In de periode tussen eind juli en eind november richt het vogelringstation in de Amsterdamse Waterleidingduinen zich op het vangen van ruiende, opvettende en doortrekkende vogels. Getracht wordt dan om op goede trekdagen zo vaak mogelijk te gaan ringen. Tijdens één van deze ringdagen krijgen we de kans om het ringen van dichtbij mee te maken. De grootste drukte van het ringen zal 's morgens vroeg zijn. Wij kunnen iets later aansluiten, als de ergste drukte achter de rug is. Bij slecht weer kunnen er geen vogels gevangen worden en dan gaat de excursie niet door.

AANMELDEN: vanaf 9 t/m 23 september.

VERZAMELEN: 9.00 uur bij de ingang aan de Zandvoortselaan 130. Betaald parkeren. Toegang €1.50 via de website van AWD.

DUUR EXCURSIE: circa 3 uur.

EXCURSIELEIDER: Koos van Ee.

VISDIEVEN. Foto: Gerry de Vries

Jeugdvogelclub

Wat hebben onze jeugdleden weer leuke dingen beleefd. Met als hoogtepunt een bezoek aan de Marker Wadden mogelijk gemaakt door de Vogelwerkgroep. Kijk op de website voor meer foto's.

BEZOEK AAN HET VOGELMEER. Foto: Erwin Robbertz

Appelvinken, Spechten en Daslook in Elswout

Op zondag 8 maart 2026 verzamelden we met maar liefst 15 kinderen in een fris en vooral mistig Elswout. We hoorden veel vogels zingen, de lente is duidelijk begonnen. Bij het grasveld zat een Groene Specht van dichtbij te roepen, evenals de eerste Groenlingen, maar kleuren zien in de mist was nog knap lastig. Na veel Grote Bonte Spechten, Boomklevers en enkele Boomkruipers, zagen we op ooghoogte een prachtige Bui-

zerd. Iets verderop zat een groepje van zes Appelvinken hoog in de bomen. Na een korte pauze, en een lesje van Dennis over Daslook, moesten we alweer terug. Onderweg zat er nog een Eekhoorn in de boom! Bij de uitgang hebben we het paartje Ooievaars op het nest bekeken.

DE LEIDING bestond vandaag uit Danny van Excel, Dennis Klein en Casper Leygraaf. Alle drie oud-leden van de Jeugdvogelclub. Bijzonder toch?

Stuiterend van enthousiasme naar de Marker Wadden

Het was een grote wens van enkele jeugdleden om naar de Marker Wadden te gaan. Op 12 april was het zo ver. Met 13 kinderen, plus begeleiding en chauffeurs stonden we ruim op tijd klaar op de kade in Lelystad. Onderweg waren al heel wat soorten gezien en de lijst kwam aan het eind van de dag uit op 83 soorten! We waren net aan boord toen er al een Zeearend over vloog. Meteen was het een dolle boel. Andere gasten op de boot keken met vertedering toe. Na drie kwartier varen ging het vogelen in volle vaart door op de Marker Wadden. We zagen veel Gele Kwikstaarten en er werd al snel ook een Engelse opgemerkt. Zo ging het continu door. Hoogtepunten waren de vele Baardmannen, een roepende Roerdomp, veel overvliegende Zwartkopmeeuwen, enkele Kemp-hanen, Geoarde Futen, Bontbekplevier, veel Kluten, de eerste Visdiefjes, twee Bruine Kiekendieven, het zien van een Waterral en heel veel Kokmeeuwen. Hilarisch was de ontdekking van de botten van een gans of zwaan. Tussen de broodtrommeltjes werden de schatten verdeeld. De vaartocht werd afgesloten met de ontdekking van een Slechtvalk

op een toren en als afscheid vloog er nóg een Zeearend over. Op de terugweg genoot een deel van de groep nog van een Witvleugels tern, Zwarte Sterns en Dwergmeeuwen op 't Bovenwater. En de ouders maar wachten. Maar wel met een grote glimlach.

LEIDING: Casper Leygraaf, Joliene Wennink, Erwin Robbertz en Johan Stuart.

Genieten van de vogels op het Vogelmeer

Op 10 mei was ons doel het Vogelmeer in de Kennemerduinen. Maar ook onderweg vanaf de parkeerplaats bij Parnassia zagen we al van alles. Het begon zelfs op de parkeerplaats waar we op een duin een Vos zagen lopen, een leuke start van de excursie. Tijdens de wandeling naar het Vogelmeer hebben wij een hoop Grasmussen en Kneuen gezien en een Nachtegaal gehoord. Erwin heeft zelfs nog twee Tapuiten ontdekt. Bij het Vogelmeer zijn wij de hut ingegaan. Vanuit de hut konden wij de Geoarde Futen vanaf enkele meters bekijken. Wel een stuk of vijf. Na de vogelhut hebben wij een rondje om het meer gelopen. We zagen Kieviten hun territorium fel verdedigen en Kleine Plevieren scharrelen tussen de vegetatie op de eilandjes. De Bergeenden met jongen waren ook erg leuk om te zien. Als kers op de taart hebben wij nog een mooie Blauwborst gezien op de terugweg.

LEIDING: Danny van Excel, Annemarijn Sintenie en Erwin Robbertz.

Zoeken vanuit een van de OBSERVATIETORENS op de Marker Wadden. Foto: Casper Leygraaf

Lijkt het je leuk om samen vogels te kijken en ben je ongeveer 10 à 13 jaar?

Ga dan een keer mee om uit te proberen. Jeuglid worden mag, maar is niet verplicht. Lees de 12 dingen die je moet weten op vwgkl.nl/jeugdvogelclub.

Natuurbeschermingsnieuws

In de vorige Fitis hebben we in deze rubriek aandacht al besteed aan de twee grootschalige ontwikkelingen die belangrijke groengebieden in onze regio bedreigen: de plannen voor 350 vakantievilla's op familiecamping Vogelenzang en het transformatorstation in de Houtrakpolder. Opnieuw is daarover relevant nieuws te melden.

■ Chris Brunner en Hans van Lamoen

Nieuw bezwaar tegen villawijk Camping Vogelenzang

Onze bezwaren tegen de onzalige plannen voor verstedelijking op camping Vogelenzang pal naast het Natura 2000-gebied hebben helaas tot nu niet kunnen verhinderen dat er al een eerste dertigtal vakantievilla's is komen te staan op aangeharkte kavels. Inmiddels heeft de gemeente eind maart een derde omgevingsvergunning afgegeven voor de kavelaanleg voor nog eens 46 vakantievilla's in het mooiste en meest kwetsbare deel van het campingterrein. Natuurbeschermingscommissie en bestuur zien daarin

voldoende aanleiding om opnieuw bezwaar te maken, dus door te gaan met ons verzet, maar wel met nieuwe argumenten. In de eerste plaats hebben we geleerd van de eerdere, helaas verloren procedure. En we zien in de inmiddels gerealiseerde delen van het bouwplan dat ontwikkelaar en gemeente allerlei regels aan hun laars blijken te lapen die we eerder niet hebben opgemerkt.

In de nu gerealiseerde delen is pas goed zichtbaar geworden welke ravage de bouw van de vakantievilla's aanricht op deze camping met substantiële natuurwaarden en

Ondanks beschermde natuur- en landschapswaarden wordt het terrein op de camping volledig vergraven.

Foto: Hans van Lamoen

KUNSTMATIGE LANDSCAPING met veel verharding rond de vakantievilla's. Foto: Hans van Lamoen

cultuurhistorische landschapswaarden. Van het feit dat de camping juist om die reden mede een natuurbestemming heeft gekregen in het omgevingsplan en bovendien deel uitmaakt van het door de provincie beschermde landschap, blijken de ontwikkelaar en de gemeenten zich helemaal niets aan te trekken. Kijkend naar de praktijk van de gerealiseerde bouwdelen constateren wij dat het gebied bij deze ontwikkeling compleet wordt vergraven en in een kunstmatig-stedelijke 'landscaping' wordt heringericht met totaal verlies van de (beschermde) oorspronkelijke waarden. Je schrikt er echt van als je het ziet (zie foto's)! Hoe de gemeente desondanks tot het oordeel komt dat daarbij de landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke waarden van het terrein niet onevenredig worden aangetast, zoals het omgevingsplan bedingt, is ons een raadsel. Het college onderbouwt dat oordeel ook niet in zijn besluit. En daar zit in onze ogen een belangrijke achilleshiel in het besluit. Het omgevingsplan (vroeger

bestemmingsplan geheten) eist namelijk dat het college daarover advies inwint van een onafhankelijke deskundige. Dat is niet gebeurd.

Daarnaast zijn er nog andere, direct meetbare punten aan te voeren dat de ontwikkeling in strijd is met het geldende omgevingsplan en andere regelgeving. Zo is de oppervlakte van de vakantievilla's inclusief fundering meer dan 50% groter dan toegestaan. Ook het in het omgevingsplan vastgelegde maximum van het totale bebouwde oppervlak op de camping wordt ruimschoots overschreden. Per kavel blijkt bovendien 300% meer verharding te worden aangelegd dan is toegestaan. En de vakantievilla's zelf worden zonder vergunning geplaatst terwijl ze, in combinatie met de noodzakelijke fundering, op twee essentiële punten niet voldoen aan de wettelijke voorwaarden voor vergunningvrij bouwen.

Genoeg reden dus om als Vogelwerkgroep opnieuw bezwaar te maken en bij de recht-

bank een voorlopige voorziening aan te vragen om de uitvoering op zijn minst tijdelijk te stoppen. Daarin staan we gelukkig niet alleen. Ook de provincie Noord-Holland heeft bezwaar gemaakt tegen de afwijzing van haar recente handhavingsverzoek. Daarmee samenhangend heeft ook de provincie bij de rechtbank een voorlopige voorziening aangevraagd. De vereniging van kampeersders maakt, grotendeels om dezelfde redenen als onze Vogelwerkgroep, eveneens bezwaar tegen de nieuwe ontwikkeling. Hun bezwaarschrift is opgesteld door een advocaat. Wij hebben daar om praktische en financiële redenen vanaf gezien. Samen hopen we het tijt te keren en deze onzalige ontwikkeling te stoppen. We gaan weer een spannende tijd tegemoet.

Een groen-blauwe toekomst voor de Houtrakpolder?

Ook de plannen voor een nieuwe transformatorstation in de Houtrakpolder hebben al vaker onze aandacht opgeëist. En dat niet voor niets, want zo'n transformatorstation van 25 ha groot met hoge installaties heeft een flinke impact op de omgeving. In de vorige Fitis schreven we al over de eind vorig jaar door de verantwoordelijke bestuurders gekozen locatie. Onze conclusie: De komst van zo'n transformatorstation nabij het Westelijke Havengebied is niet tegen te houden. Als het er dan toch moet komen, dan is de gekozen locatie ten oosten van het Groene Schip de minst slechte keuze. De gekozen locatie heeft al een bedrijvenbestemming en maakt vanwege de scheiding door het

Groene Schip feitelijk geen deel meer uit van de open groene polder.

Ook in die opvatting staan we niet alleen. Ook de gemeente Haarlemmermeer spant zich gelukkig al jaren in voor behoud van het groene karakter van de Houtrakpolder. De gemeente heeft zich dan ook herhaaldelijk uitgesproken tegen een eventuele havenontwikkeling en was in eerste instantie ook tegen een transformatorstation binnen de polder. Uiteindelijk heeft de gemeente toch ingestemd met de gekozen locatie. Zoals nu blijkt speelt daarin mee dat, gekoppeld aan de plannen voor de energie-infrastructuur, ook geld beschikbaar komt voor gebieden die te maken krijgen met de impact daarvan. Voor de Houtrakpolder is in dat kader vier miljoen euro gereserveerd. De gemeente zegt daarover op haar website: 'Met de instemming kiest de gemeente ervoor om, ondanks eerdere bezwaren tegen nieuwe ontwikkelingen in de Houtrakpolder, actief mee te werken aan de toekomst van het gebied. De Houtrakpolder is voor Haarlem-

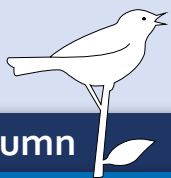
mermeer een waardevol open en groen gebied. Dat willen we zo houden. De Houtrakpolder staat de komende jaren nog voor meer veranderingen, zoals aanpassingen aan het watersysteem. Met het beschikbare geld kan de gemeente investeren in natuur, water en recreatie. Zo wordt gewerkt aan een gebied dat beter bestand is tegen klimaatverandering en tegelijkertijd prettig blijft om te bezoeken.'

Goed om te horen van een gemeente die zich meestal focust op Schiphol, bedrijfsontwikkeling en woningbouw in de Haarlemmermeerpolder en weinig oog lijkt te hebben voor het nog mooie groene gebied en bijbehorende natuurwaarden van de voormalige gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude. We zullen de ontwikkelingen kritisch blijven volgen en de gemeente zo nodig aan deze uitspraken blijven herinneren. En daarbij ook nadrukkelijk aandacht vragen voor behoud en ontwikkeling van natuurwaarden.

TRANSFORMATORSTATIONS hebben een grote impact op de omgeving: het huidige station nabij Vijfhuizen.

Foto: Chris Brunner

Haast

In onze regio kennen we ze alleen als doortrekkers, maar met het opvallende nieuws dat ik onlangs hoorde over de Rosse Grutto (zeg maar: de zoutwatersversie van onze nationale vogel) verdienen ze toch zeker een plek in de kolommen van Fitis.

Wanneer ze in de tweede helft van april of de eerste helft van mei bij ons langs de kust sjezen, hebben ze net een goeie vierduizend kilometers uit West-Afrika in de vleugels. Dat doet een stevige aanslag op je reserves, dus bijgaande foto is overduidelijk niet bij IJmuiden gemaakt. Het vet bolt op deze plaat al onder hun veren!

Deze vlucht Rosse Grutto's zag ik dan ook bij Balgzand, waar trekvogelbioloog Roeland Bom van het Texelse NIOZ en het centrum BirdEyes van de Rijksuniversiteit Groningen mij mee naartoe nam. Hij ontdekte daar de afgelopen jaren een stevige toename van het aantal foeragerende Rosse Grutto's in april en mei: van maximaal achtduizend een paar jaar terug, tot inmiddels wel veertigduizend. Dat is niet minder dan tien procent van de populatie die in West-Afrika broedt en in Siberië overwintert (de ondersoort *taymyrensis*). Omdat het vooral mannetjes zijn die zich daar verzamelen, zou je zelfs kunnen zeggen dat ze tot wel twintig procent van het aantal broedparen vertegenwoordigen.

Wat de vogels zo massaal naar het Balgzand brengt? Slijkarnalen! Waar Rosse Grutto's traditioneel de tank vullen met allerlei wormen, eten ze hier op het wad massa's slijkgarnaaltjes. Als bezaaid staan ze met hun snabels als naaimachientjes in de prut te prikken. Om de paar seconden gaat er een garnaaltje naar binnen. De vrouwen staan vooral elders. Hun snabels zijn een procent of twintig langer dan die van de mannen, dus zij foerageren nog steeds op de dieper levende wormen.

Maar waarom zijn die mannen dan ineens zo massaal op de slijkgarnaaltjes gedoken? Bom denkt dat het door de toenemende haast komt, waarmee de vogels door willen vliegen naar het schiereiland Tajmyr in Siberië. Nergens gaat de klimaatverandering zo hard als daar. Daardoor komen de insecten daar ook steeds vroeger uit de bodem en dreigen de kuikens van de broedvogels de boot te missen.

De Rosse Grutto's hebben hun vertrek naar Siberië vanuit de Waddenzee gaandeweg al een beetje aangepast, maar hun aankomt hier in Nederland vanuit West-Afrika nog niet noemenswaardig. Ze moeten dus in een kortere tijd zorgen dat ze de reserves hebben aangevuld, voor ze steeds vroeger naar het opwarmende Siberië kunnen vertrekken. Mogelijk, zo denkt Bom, doen de mannen dat net wat efficiënter op een snelle hap van slijkgarnalen, dan op de toch wat schaarse wadpieten. De vogels die hij kort na aankomst vangt voor zijn ring- en zenderonderzoek wegen net twee ons. Een week of drie later vertrekken ze met een verdubbeld (!) lichaamsgewicht voor de laatste etappe van hun reis. Het is fascinerend om je zoiets te realiseren als je straks in september weer Rosse Grutto's naar zuid ziet vliegen langs de pier, of een half jaar later, met grote haast naar noord.

ROSSE GRUTTO'S. Foto: Rob Buiter

Zeldzaamhedenoverzicht Zuid-Kennemerland

Februari 2026 – april 2026

AFLEVERING 238

Dit overzicht is een selectie van de meest interessante vogelwaarnemingen in het werkgebied van de VWG Zuid-Kennemerland in de bovengenoemde periode. Alle relevante meldingen worden opgenomen in het archief van de VWG. Dit overzicht kan enkele niet geverifieerde waarnemingen bevatten, maar voor opname in het archief zal eerst verificatie plaatsvinden. U wordt verzocht waarnemingen van soorten die in Nederland worden beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) in te dienen via www.dutchavifauna.nl/recordform

■ Marcel Slaterus

Rood = bijzondere soorten

Zwart = opvallende soorten

Februari

De **Roodhalsfuut** die eind januari bij de Zuidpier werd gezien, was ook op 1 februari nog daar aanwezig (WNM). Op de 4de werd er wederom een Roodhalsfuut bij de Zuidpier gezien (DUS en KOA). Verder werd een vogel gezien op de 7de bij de pier (BUL), op de 17de bij de Marina Jachthaven (MOG) en een langsvliegende vogel bij Telpost Parnassia (BUC en TOP). **Kuifaalscholvers** werden deze maand een keer of dertig gemeld bij de Zuidpier (WNM). **Sneeuwgorsen** werden deze maand gemeld op het strand bij de Zuidpier op de eerste van de maand (DRH, KMI en VRB), twee overvliegend daar op de 14de (BRJ) en drie ter plaatste op de 15de (BAR). De **Witoogeend**, die deze winter al langer in de AWD verbleef, werd deze maand nog tien keer doorgegeven met de laatste waarneming op de 23ste (WNM). Op 2 april werden vijf **Strandleeuweriken** gemeld op het strand bij de Zuidpier (MEF). Een **Velduil** werd op de 4de gezien en gefotografeerd bij Schiphol (MEM). Op de 6de werd opnieuw een Velduil daar in de buurt gemeld (HOU). Ook de 23ste werd een Velduil gezien bij Schiphol (NUY). Deze maand werden zestien waarnemingen van **Zeearenden** gedaan (WNM). Waar vermeld betrof het allemaal overvliegende vogels zowel boven de duinen als de polder. Op de 8ste werden drie **Geelgorzen** ontdekt in de AWD (BUL). Een jagende **Ruigpootbuizerd** werd op de 9de gemeld bij Schiphol (MET). Een **Bonte Kraai** werd op de 12de gezien en gefotografeerd in de AWD (VIM). Op de 13de werd een **Roodhalsgans** gezien in de Verenigde Binnenpolder (LUJ). Deze vogel was ook de volgende dag nog aanwezig en werd door vele mensen bekeken (WNM). Op de 14de werden twee overvliegende **IJseenden** gezien bij Zandvoort (BUL). Een volwassen man werd die dag gemeld bij de Zuidpier (BRJ). Een **Kuifduiker** werd op de 15de gezien en gefotografeerd bij de Zuidpier (LEO). Waarschijnlijk dezelfde vogel was ook de volgende dag nog aanwezig daar (OBR) en de dag erna (MOG). Ook op de 26ste werd een Kuifduiker bij de Zuidpier gezien (GRO, SAB, SCW en VEC). Overvliegende **Rode Wouwen** werden deze maand

gemeld op de 24ste in de AWD (BAO en BRK), op de 26ste boven de Kennemerduinen (NOP) en op de 28ste boven de Kennemerduinen (BAK en LJA). Op de 28ste werd een tweede kalenderjaar **Grote Burgemeester** gezien op het Kennemerstand (DER).

Maart

Deze hele maand werden vele tientallen waarnemingen van **Kuifaalscholvers** bij de Zuidpier doorgegeven. Meestal betrof het één vogel maar soms ook twee (WNM). Op de tweede van de maand werd een man **Witoogeend** gezien op het Vogelmeer (DOT en VEN). Op 3 en 4 april werd een **Velduil** bij Schiphol waargenomen (HOU). Op de 8ste werd een jagende Velduil gemeld bij de Akkers Noorderweg (WIJ) en op de 23ste werd een Velduil gemeld in de Kennemerduinen (NUY). Op de 4de werd een **Geelgors** gezien in de duintjes bij de Zuidpier (SLR). Waarschijnlijk dezelfde vogel werd daar tot en met 14 maart regelmatig gemeld op Waarneming.nl. Ruim 125 meldingen van **Roodhalsfuten** werden deze maand doorgegeven (WNM). Verreweg de meeste waarnemingen kwamen van de Zuidpier. Er werden deze maand vier waarnemingen van overvliegende **Zeearenden** doorgegeven; op de 6de werden er twee gemeld bij Langevelderslag (THO) en één bij Zandvoort (BUL) en op de 21ste bij Zandvoort (BOF) en waarschijnlijk dezelfde vogel even later boven de Kennemerduinen (DRI). Op de 8ste werd een **Sneeuwgors** gezien op het strand bij Parnassia (FRM, KOP en WJO). Op de 10de werden vier **Grote Barmsijzen** gezien bij het Vogelmeer (BUL). Op de 15de werden opnieuw Grote Barmsijzen gevonden in de Kennemerduinen (BUL en DWA). Ook op de 24ste (BUL), de 27ste (BUL en MMA) en de 29ste (BUL) werd deze soort gemeld in de Kennemerduinen. Op de 17de werd een overvliegende **Rode Wouw** in de Haarlemmermeer gemeld (GEM). Op de 20ste werd een overvliegende vogel gezien in zowel de Kennemerduinen (COX) als de AWD (TEU) en op de 23ste weer één overvliegend in de AWD (VEF). Drie **Baardmannen** werden op de 19de gezien in het Infiltratiegebied van de AWD (ROT). Op de 21ste werd een foeragerende **Porseleinhoen** gezien en gefotografeerd bij Schiphol (BRE en DIR). Op de 22ste werd een overvliegende **Bonte Kraai** gezien in het Infiltratiegebied van de AWD (GOE). Waarschijnlijk dezelfde vogel werd anderhalf uur later gezien in IJmuiden (MAA). Op de 23ste werd een onvolwassen **Grote Burgemeester** gezien op het strand bij de Zuidpier (RTE en VRG). Er werden deze en vorige maand al eerder **Siberische Tjiffen** gemeld, maar deze waarnemingen konden niet worden goedge-

ROODHALSGANS, Verenigde Binnenpolder, 14 februari 2026. Foto: Han Buckx

PORSELEINHOEN, Schiphol, 21 maart 2026. Foto: Ricardo van Dijk

keurd onder andere vanwege het ontbreken van geluidsopname. Maar op de 29ste werd wel een zingende vogel waargenomen in Velsbroek (BAK, DMA, KOM en ZEF). En op de laatste maand van april vloog een **Witbuikrotgans** langs Telpost Bloem (BUC en TOP).

April

Op de eerste van de maand werd een overvliegende **Zwarte Wouw** gezien bij Fort Benoorden Spaarndam (BAK). Verschillende vogels volgden deze maand; op de 9de bij Overveen (FRM), op de 12de bij de Spaarwouderplas (DMA), op de 15de in Aerdenhout (BRE), op de 16de in de Kennemerduinen (SOM), op de 19de bij de Zeeweg (HIE), op de 22ste in de Kennemerduinen (BUC, NOP en TOP), op de 29ste in de AWD (RTE) en tenslotte op de 30ste in de AWD (KLS). De **Siberische Tjiftjaf** in Velsbroek was tot en met de 8ste aanwezig en werd door verschillende mensen gemeld (WNM). **Kuifaalscholvers** werden gemeld op de 4de (COT), de 7de (WEM) en op de 16de (GED). Op de 6de werden twee vrouwtjes **Strandplevier** gezien op het strand bij de Zuidpier (VIM en WEC). De dag erna werden twee overvliegende vogels gezien bij de Zuidpier (GRO). En op de 28ste vloog een vogel langs Telpost Bloem (BUC en TOP). De eerste **Purperreiger** die dit jaar in Zuid-Kennemerland werd gezien vloog op de 7de over Hoofddorp (KLS). Deze maand werden op zes dagen nog 18 andere meldingen gedaan van doortrekkende vogels, de grootste groep telde vier vogels (WNM). Vanaf de 7de werden weer zingende **Snorren** gemeld. Deze maand werden er bijna honderd meldingen doorgegeven vanuit de onder andere de Poelpolder, het Landje van Gruijters, de Hekslootpolder, de Westhoffplas, bij Penningsveer, bij de Batterij en in de Haarlemmermeer (WNM). Op de 8ste werden twee **Koereigers** gemeld in de Aalscholverkolonie bij het Vogelmeer (LEO). De volgende dag waren deze twee vogels er nog (VIM). Op de 8ste vloog een **Visarend** over de Kennemerduinen en de AWD (BUC, HIE, SWE, SYL en TOP) en ook op de 18de in de Kennemerduinen (VIS) en op de 29ste werd een doortrek-

KROMBEKSTRANDLOPER, Zuidpier IJmuiden, 29 april 2026. Foto: Sjek Venhuis

kende vogel gezien, één over Haarlem (SPA) en één over Panneland (GOE). Deze maand werden 19 waarnemingen van overvliegende **Zeearenden** doorgegeven (WNM). De enige **Roodhalsfuut** deze maand werd langsvliegend bij Telpost Bloem gezien (BUC en TOP). Een **Kraanvogel** werd overvliegend gezien en gefotografeerd bij Overveen op de 9de (FRM). Een **Porseleinhoen** werd op de 9de gezien bij Akkers Noorderweg (JOO). Ook de volgende dag werd de vogel daar nog gezien (GRO, KNI en WIJ). Een **Morinelplevier** werd op de 9de gemeld bij Schiphol (WIC). Op de 12de werd een man **Witoogend** ontdekt op de Westhoffplas (SYL). Deze vogel kon ook de volgende dag nog door verschillende vogelaars worden gezien (WNM). Een **Baardman** werd gemeld bij Akkers Noorderweg op de 13de (WIJ). Een **Kleine Burgemeester** werd op de 14de gefotografeerd bij het Forteiland in IJmuiden (MAM). Op de 14^e werd ook het nest van een **Raaf** gevonden nabij de Oase (SWE). Vervolgwaarnemingen wezen op minimaal 2 juvenielen. Het definitieve bewijs van broeden van deze soort voor de regio! In een volgende Fitis volgt een uitgebreid artikel over dit eerste (gevonden) broedgeval. Op de 15de werd een overvliegende **Rode Wouw** gemeld bij Spaarndam (EMR) en op de 23ste werd er één gefotografeerd in de AWD (PMA). Op de 26ste werd een vogel gezien in de AWD (JEL en VIM) en in Hoofddorp (KLS) en op de 29ste één in de AWD (ALE). De laatste Rode Wouw werd gezien op de 30ste in de Kennemerduinen (WIJ). Op de 24ste werd een **Draaihals** gefotografeerd in de AWD (SPJ). Ook op de 30ste werd in de AWD een Draaihals gezien en gefotografeerd (FRR). Op de 17de werden drie **Grote Barmsijzen** gezien in de Kennemerduinen bij de Hazenberg (BAO, BUL en PUT) en op de 20ste bij het Zuidervlak (TOP). Een **Noordse Kwikstaart** werd op de 18de gezien bij Schiphol (HOU). Op de 21ste werd er ook één gezien bij het Vogelmeer (BUC) en mogelijk dezelfde vogel werd daar de volgende dag ook gemeld (DOA). Op de 26ste werd ook een vogel gezien in de Kennemerduinen (BUC, FRK en TOP). Op de 21ste werd een **Ringsnaveleend** ontdekt bij het Vogelmeer (BUL). Deze vogel werd tot en met 23 april waargenomen daar (WNM). Elders in deze Fitis vindt u een artikel over deze vogel. Twee overvliegende **Krombekstrandlopers** werden op de 21ste bij de Zuidpier gezien (SYL). Vanaf de 21e zat een zingende **Hop** in de AWD. De vogel besloeg een groot gebied en werd tot in ieder geval begin mei gehoord. Op de 23ste en de 26ste vlogen er verschillende langs Telpost Bloem (BUC en TOP), op de 26ste was er ook één foeragerend bij de Zuidpier (VEN) en op de 30ste vloog er weer één langs Telpost Bloem (BUC en TOP). Op de 22ste werd een **Reuzenstern** gemeld op het strand bij de Zuidpier (PUG) en op de 30ste vloog een vogel over de AWD (BRK en VIO). Een paartje **IJseenden** in zomerkleed werd langsvliegend gezien op Telpost Bloem (BUC en TOP) en later bij de Zuidpier (BOJ). Op de 28ste werd een man **Steltkluit** ontdekt bij Akkers Noorderweg (SPA) en die vogel werd die dag nog door vele mensen bekeken (WNM). Op de 28ste vlogen twee **Lachsterns** langs Telpost Bloem (BUC en TOP). **Temmincks Strandlopers** werden gemeld op de laatste dag van de maand, vier bij het Vogelmeer (BUC) en twee in de AWD (BLE). Een **Gauwe Kiekendief**, tenslotte, werd op de 30ste gezien in de AWD (VIO en BRK).

KLEINE BURGEMEESTER, Forteiland IJmuiden, 14 april 2026. Foto: Martijn van Manen

Deze waarnemingenrubriek is samengesteld uit waarnemingen van:

Code	Waarnemer	Code	Waarnemer	Code	Waarnemer
ALE	Alexei	GEM	Gerard en Marijk	PUG	Geert Pul
BAK	Ruud Bakker	GOE	Ies Goedbloed	PUT	Niek Putters
BAO	Oskar Bakker	GRO	Dick Groenendijk	ROT	Rutger Rotscheid
BAR	Remco Barkhuis	HIE	Ferdie Hieselaar	RTE	Teo Ruisendaal
BLE	Cecile Bleijs	HOU	Jeremy Houtman	SAB	Barbara van de Sande
BLL	Ellen de Bruin	JEL	Boswachter Jelle	SCW	Wim van der Schot
BOF	Floris Jan Bovelandier	JOO	Richard Joosten	SLR	Roy Slaterus
BOJ	Jason Boelens	KLS	Sebastiaan de Klerk	SOM	Tom Schrier
BRE	David van Breugel	KMI	Michel Kapoen	SPA	Tom van Spanje
BRJ	Jeroen Broekzitter	KNI	Ian Kneepers	SPJ	Jerker Spits
BRK	Kevin Brachthuisen	KOA	Jan Koeckhoven	SWE	Wessel J. Schrik
BUC	Han Buckx	KOM	Martijn Korthorst	SYL	Sylvain Fleur
BUL	Lars Buckx	KOP	Patrick Kosse	TEU	Wouter Teunissen
COT	Fred Cottaar	LEO	Leonwildspot	THO	Pieter Thomas
COX	Jerry Cox	LJA	Jan van Leeuwen	TOP	Michel Top
DIR	Ricardo van Dijk	LUJ	Jan Luiten	VEC	Chris van de Ven
DMA	Mathijn van Dijk	MAA	Erik Maassen	VEF	Felix Verschoor
DOA	Arie Dorsman	MAM	Martijn van Manen	VEN	Sjek Venhuis
DOT	T. Doekes	MEF	Fons de Meijer	VIM	Maarten Visser
DRH	Hella van Driel	MEM	Meine	VIO	Olle Visser
DRI	Rico Derks	MET	Tim van der Meer	VRG	Gerry de Vries
DUS	Martijn van Dussen	MMA	Martin van der Meij	WEC	Cesar Weenink
DWA	Arjan Dwarshuis	MOG	Mosgeert	WEM	Martin Weissmann
EMR	R. Emsuus	MPA	Pascal Middel	WIC	Cor Wies
FRK	Freerk	NOP	Pim de Nobel	WIJ	Jan Wijker
FRM	Meint Frankfort	NUY	Peter Nuyten	WJO	Joliene Wennink
FRR	Roel Fritz	OBR	Shirley O'Brien	WNM	Waarneming.nl
GED	D.R.J. Gerrits	PMA	Marjolein Pont	ZEF	Florian Zevenberg

Iedereen bedankt voor zijn/haar bijdrage aan deze waarnemingenrubriek!

Waarnemingen voor Fitis 3 (2026) kunnen via www.vwgzkl.nl, of www.waarneming.nl of via email worden doorgegeven voor 1 augustus 2026 aan Vincent van den Noulund: vhvndn28@gmail.com of Marcel Slaterus: mcslaterus@mendelcollege.nl

Contactpersonen Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland

Natuurbescherming

Chris Brunner
[023 5320911 | brunner@xs4all.nl](mailto:brunner@xs4all.nl)

Veldwerk

Christophe Reijman
[06 47772381 | veldwerk@vwgzkl.nl](mailto:veldwerk@vwgzkl.nl)

Jeugdvogelclub

Johan Stuart
[06 12984385 | j.stuart@planet.nl](mailto:j.stuart@planet.nl)

Activiteitencommissie

activiteitencommissie@vwgzkl.nl
Maud van Zandvoort | [06 28417637](tel:0628417637)
Teo Ruisendaal | [06 55726248](tel:0655726248)
Michel Top | [06 39765928](tel:0639765928)

Cursussen

Claudi Boersbroek
[023 5366601 | claudiiboersbroek@kpnplanet.nl](mailto:claudiiboersbroek@kpnplanet.nl)

PR

pr@vwgzkl.nl
Greet Bos | [06 55575740](tel:0655575740)
Nel van der Meer-Nederstigt | [06 23634817](tel:0623634817)

Ledenadministratie

Frank Dijkstra, Parklaan 95, 2011 KS Haarlem
[06 43470238 | frankdijkstra@upcmail.nl](mailto:frankdijkstra@upcmail.nl)

Nieuwe leden kunnen zich aanmelden via <https://www.vwgzkl.nl/over-de-vogelwerkgroep/lid/>
Leden ontvangen vier keer per jaar het verenigingsblad Fitis en je kunt mee doen aan alle activiteiten. Het lidmaatschap kost per kalenderjaar:
• € 17,50 gewoon lidmaatschap
• € 22,50 huisgenootlidmaatschap – meerdere leden op één adres
• € 8,00 jeugdlid: Jeugdvogelclub en jongeren tot 20 jaar.
Bij aanmelding op of na 1 oktober is geen contributie verschuldigd voor het lopende jaar.

Meldpunt voor overtredingen tegen vogels

In eerste instantie graag contact opnemen met onze coördinator natuurbescherming Chris Brunner. Is hij niet bereikbaar of is er een dringende zaak, neem dan contact op met: Omgevingsdienst Noord-Holland Noord, mevrouw Krista Kimsma ([088 102 1701](tel:0881021701)) of een collega (via het algemene nummer [088 102 1300](tel:0881021300)).
E-mail: kkimsma@odnhn.nl of postbus@odnhn.nl

Meldpunt voor directe hulp aan vogels

Dierenambulance Haarlem [023-5334323](tel:0235334323)
Stichting Vogelrampenfonds, Vergierdeweg 292, 2026 BJ Haarlem
[023 5255302](tel:0235255302). Dagelijks open van 09.00 uur tot 17.00 uur

Fitis

Driemaandelijks tijdschrift van de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland

Inhoud

2-2026

FITIS Foto: René van Rossum

■ Redactioneel	1
■ Zeventig jaar studie naar roofvogels, uilen en meer	2
■ Zilvermeeuwen, opportunisten ten voeten uit	9
■ Grutto Ruimzicht doet haar naam eer aan	13
■ Weidevogelbescherming in Spaarnwoude	17
■ Hoe gaat het met de Huismussen in Haarlem?	19
■ Vogelstand in de regio Zuid-Kennemerland	25
■ Markerwadden op z'n best	28
■ Ringsnaveleend op het Vogelmeer in de Kennemerduinen	30
■ Vervolgcurcus Vogels Herkennen (1)	32
■ Vervolgcurcus Vogels Herkennen (2)	33
■ Akkers Noorderweg	34
■ Op zoek naar de arenden	36
■ Fenologie 2026	38
■ Van het Bestuur	40
■ Excursies Agenda	41
■ Jeugdvogelclub	44
■ Natuurbeschermingsnieuws	46
■ Column:Haast	50
■ Zeldzaamhedenoverzicht Zuid-Kennemerland	52